

Opinnäytetyö YAMK

Kulttuuriala, musiikkipedagogi

2023

Anna Toukola-Santala

Musiikkipedagogi tulevaisuuden yhteiskunnassa

– Opetussuunnitelman uudet haasteet musiikkioppilaitoksessa

Opinnäytetyö YAMK | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Kulttuuriala, musiikkipedagogi

2023 | 44 sivua

Anna Toukola-Santala

Musiikkipedagogi tulevaisuuden yhteiskunnassa

- Opetussuunnitelman uudet haasteet musiikkioppilaitoksessa

Suomen musiikkioppilaitosten ja erityisesti Loimaan seudun musiikkiopiston opettajat ovat uuden edessä, kun opetussuunnitelmaa on uudistettu viime vuosina paljon. Musiikkiopiston entisen rehtorin Matti Vanttisen mukaan Loimaan seudun musiikkiopistossa 2018 uudistettu opetussuunnitelma ei vastannut Opetushallituksen asettamia tavoitteita. 2022 käyttöön otettu jälleen uusittu opetussuunnitelma on jättänyt kuitenkin henkilöstön epätietoisuuteen rehtorin siirryttyä muihin tehtäviin kesken uudistuksen. Opettajat tarvitsevat nyt selkeitä ohjeita, miten yhdistää oppiaineita ja toteuttaa uutta suunnitelmaa käytännössä. Kehittämistyössäni halusin selvittää, miten opettajat tulkitsevat uutta opetussuunnitelmaa. Onko uudistus näkynyt oppilaiden arjessa? Miten opettajat selviävät työmäärän lisääntymisestä? Minkä oppiaineiden suunnittelussa ja toteutuksessa on parantamisen varaa? Tutkimuksen aikana löytyi tietoa uuden opetussuunnitelman käyttöönotosta Loimaalla.

Yksi haaste musiikkiopiston toiminnassa on musiikin hahmotustaidot. Oppiaine kulkee Loimaan seudun musiikkiopistossa nimellä Luke - Musiikillinen luova keksiminen. Miten saada oppilaat osallistumaan Luke-tunneille instrumenttiopintojen lisäksi tai miten saada Luke liitettyä osaksi instrumenttiopetusta? Miten tehdä Luke-opetuksesta kiinnostavampaa ja muuttaa vanhempien asenteita opetukseen osallistumisen tärkeydestä? Miten opetussuunnitelman eri osa-alueet, uudet painopisteet ja vanhat työtavat kohtaavat? Miten saada opettajien arvostettu osaaminen ja valtava työkokemus kulkemaan yhdessä kohti tämän päivän yhteiskuntaa vastaavaa laadukasta opetusta? Kehittämistyöni pureutuu uuden opetussuunnitelman käytännön haasteisiin ja antaa ehdotuksia opetuksen muuttamiseksi.

Asiasanat:

Opetussuunnitelma, opetussuunnitelman uudistus, musiikkipedagogi, musiikin hahmotustaidot, musiikkioppilaitos, musiikkiopisto

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Music education program

2023 | 44 pages

Anna Toukola-Santala

Music pedagogue in future society

- New challenges of the curriculum in a music school

The teachers at Finnish music schools, and especially Loimaa music school, are on the threshold of something new, as the curriculum has been renewed widely. Previous headmaster of Loimaa music school, Matti Vääntinen, claimed that reforms made at the Loimaa music school 2018 were not sufficient according to National board of education. The new curriculum put into service 2022 has left personnel in uncertainty as the headmaster left the work in the middle of the renovation. Teachers need instructions, how to combine subjects and put the new plan into practice. In my thesis I wanted to find out how do teachers interpret the new curriculum. Has it been reflected in students' everyday lives now? How do teachers survive the growing amount of work? Which subjects have room for improvement in planning and implementation? During the thesis I gained important information about the implement of the new curriculum.

One challenge in teaching is the theory lessons of music. At Loimaa music school subject carries a name "Luke" – Creative Music Making. How to get students to participate in those lessons or how to integrate music theory into instrument teaching? How to make theory lessons more interesting and to change parents' attitudes about importance of theory lessons? How do different areas of the curriculum, new focuses, and old ways of working meet? How can teachers' valued competence and vast work experience move together towards high-quality teaching that corresponds to today's society? My thesis grabs to challenges of the new curriculum and gives proposals how to change ways of teaching.

Keywords:

Curriculum, renovation of the curriculum, music pedagogue, music theory, music school, music institute

Sisältö

Käytetyt lyhenteet ja sanasto	5
1 Johdanto	7
2 Kehitystehtävä	8
2.1 Taustaa ja uuden opetussuunnitelman haasteita	8
2.2 Tiedonhankinnan menetelmiä	10
3 Tutkimustuloksia	12
3.1 Luke vs. MuHa vs. MuPe	12
3.1.1 Luke-opintojen aloittamisajankohta	13
3.1.2 Luke-opetuksen epäkohtia	14
3.1.3 Luke:n integrointi instrumenttiopetukseen	15
3.1.4 Parannusehdotuksia ja pohdintoja Luke-opetuksesta	18
3.2 Improvisointi ja säveltäminen ops:n osana	21
3.3 Yhteismusiikkisovitukset	23
3.4 Kestävä kehitys	25
3.5 Pedagogiikan muuttuminen vähitellen	27
3.5.1 Opettajan ja oppilaan digitaaliset taidot	27
3.5.2 Digitalisaatio opetuksessa – puolesta ja vastaan	30
3.5.3 Luke-tunnit suosituiksi teknologian avulla?	31
3.5.4 Oppijälähtöisyys	32
3.5.5 Oppilaiden ryhmäytymisen pohdintaa	33
4 Tuotokset	36
4.1 Sovitukset neljälle pianolle	36
4.2 Improvisointikuvat	37
4.3 Opasvihkonen opettajalle – Taitotikkaat	38
5 Lopuksi	40
Lähteet	43

Käytetyt lyhenteet ja sanasto

Eepos-oppilasjärjestelmä	LSMO:ssa käytössä oleva oppilastietojärjestelmän nimi
EMU	European Music School Union = Euroopan musiikkikouluyhdistys
Garageband	Applen kehittämä musiikinteko-ohjelma
Keke-keikka	Kestävän kehityksen esiintyminen/keikka
LSMO	Loimaan seudun musiikkiopisto
LuKe-opinnot	Musiikillinen luova keksiminen, vrt. musiikin teoria
MuHa	Musiikin hahmotustaidot, vrt. musiikin teoria
MuPe	Musiikin perusteet, vrt. musiikin teoria
Newzik	Verkkoselaimessa ja iOS-ympäristössä toimiva diginuottisovellus
OPH	opetushallitus
OPS	opetussuunnitelma
Opus1.fi	Sävellyspedagogiikan aineistopankki
Pajaviikko	LSMO:ssa vuosittain marraskuussa pidettävä teemaviikko, jolloin opettajat antavat opetusta Taitotikkaiden taitoja tavoitellen
Perusvehnä	Perustaitoja sisältävä OPS:n osa-alue LSMO:ssa

PISA-tutkimus	Kolmen vuoden välein tehtävä tutkimus 15-vuotiaiden nuorten osaamisesta tietyissä oppiaineissa
Pronssitaso	Ensimmäinen LSMO:n OPS:n tasoista (1/4)
Sinettikeikka	Näyttökoe, vrt. entinen tasosuoritus
SäPe	Sävellyksen pedagogiikka
Taitotikkaat	LSMO:ssa käytettävä termi oppilaan tavoiteltavien taitojen listasta, vrt. Eepoksessa termi "tavoitetaulut"
Tavoitetaulut	Eepoksen käyttämä termi oppilaan tavoiteltavien taitojen listasta, vrt. LSMO:ssa käytettävä termi "taitotikkaat"
TPO	taiteen perusopetus
trad.	kansansävelmä, merkintä kappaleen nimen yhteydessä
TUTTI-kansio	Taitotikkaiden sisällä oleva taitokansio, jossa on kaikille oppilaille yhteisiä taitoja instrumentista riippumatta, vrt. tutti = kaikki (ital.)
YouTube -tutorial	YouTubesta löytyvä ohje- tai opetusvideo
Wilma-ohjelmisto	Oppilaitosten työ- ja viestintäjärjestelmä, käytetään kodin ja peruskoulun väliseen viestintään

1 Johdanto

Opinnäytetyöni on portfolio, johon olen luonut materiaalia musiikkioppilaitoksen instrumenttiopettajalle uuden taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman (ops) toteuttamiseksi. Lisäksi työssä on pohdittu uudistetun ops:n käyttöönottoa Loimaan seudun musiikkiopistossa (LSMO) lukuvuoden 2022–2023 ajalta.

Taiteen perusopetus (TPO) on etenkin lapsille ja nuorille suunnattua eri taiteenalojen opetusta (Opetushallitus 2017, 10). Kyse on tavoitteellisesta opetuksesta, jota voidaan järjestää yleisen tai laajan oppimäärän mukaan. Eri taiteenaloja on useita. Vuonna 2017 opetushallitus (OPH) antoi uudet taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Musiikin osalta opetussuunnitelmat on musiikkioppilaitoksissa uudistettu vuosina 2017–2018, ja otettu käyttöön 01.08.2018.

Myös LSMO:ssa on tehty opetussuunnitelman uudistus 2018. Edellinen musiikkiopiston rehtori Matti Vääntinen aloitti virassaan tammikuussa 2021 ja hän otti opetussuunnitelman uudestaan esille. Vääntisen mukaan tehdyt uudistukset eivät olleet riittäviä ja OPH:n asettamien tavoitteiden mukaisia. Koko LSMO:n opetushenkilöstö oli mukana uudistamassa suunnitelmaa lukuvuoden 2021–2022 ajan. Keväällä 2022 uusittu suunnitelma hyväksyttiin Loimaan kaupungin sivistystoimessa ja elokuussa 2022 henkilöstö aloitti opetustyön uuden ops:n mukaisesti. Ovatko opettajat muuttaneet opetustaan, onko heillä ollut työvälineitä uudistaakseen omia työtapojaan? Kehittämistyöni kuluessa on käynyt ilmi, että ainakin vielä syksyllä 2023, ops on toteutumassa pitkälti entiseen tapaan. Monet yksityiskohdat uudistusten käyttöönotossa ovat opiston käytävillä käytyjen arveluiden pohjalla. Kaikista ops:n osa-alueista ei ole selvyttä, minkä oppiaineen opettajalle vastuu opetuksesta kuuluu. Aikomuksenani on selvittää, mihin ops:n osa-alueisiin opettajat mielestään tarvitsevat apua, opetusmateriaalia tai työvälineitä. Haluan kartoittaa LSMO:n opettajien ajatuksia uudesta ops:sta haastatteleamalla mahdollisimman montaa opettajaa.

2 Kehitystehtävä

Musiikkioppilaitoksen opettajat tarvitsevat uusia työvälineitä alati muuttuvassa musiikinopetuksen kentässä. Haasteeksi uudistetussa ops:ssa on noussut ennen kaikkea se, miten muuttaa entisiä tapoja käytännössä. Miten löytää omasta opetuksesta ne työtavat, jotka kaipaavat eniten tarkastelua ja tuuletusta? Tämän kehittämistyön tarkoitus on tarjota välineitä ja pohdintoja siihen, miten jokainen opettaja voisi toteuttaa muutosta vähitellen. Ops on aina prosessi. Sen tarkoituskin on muuttua koko ajan vähitellen uudentilaiseksi. Opettajan on hyvä tiedostaa omat työtapansa ja olla kiinnostunut löytämään muutostarpeita, jotta uutta voi syntyä. Oman opettajuutensa tai oppilaitoksensa opetussuunnitelmaprosessin edetessä opinnäytetyöstäni voi poimia itselleen sopivia työvälineitä ja ajatuksia käyttöönsä.

2.1 Taustaa ja uuden opetussuunnitelman haasteita

Opetussuunnitelman uudistuksessa on ollut joitakin toteutuksen näkökulmasta hankalaksi koettuja seikkoja. Vaatimukset siitä, mitä kaikkea oppilaan kanssa pitää tehdä, opiskella ja saavuttaa, ovat kasvaneet. Tämän päivän yhteiskunnassa oppilasta on kasvatettava monipuoliseksi, omia taitojaan arvostavaksi, mutta myös omaa toimintaansa arvioivaksi yksilöksi, joka osaa toimia sosiaalisissa tilanteissa ja ottaa tarvittaessa oma roolinsa erilaisissa tehtävissä. Itseohjautuvuutta ja oma-aloitteisuutta arvostetaan. Yhteiskunta on muuttunut nopeatempoisemmaksi ja vaativammaksi. Maailman mukana myös opetuksen on muututtava. Opetushallituksen vahvistamat taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteet vuosina 2002 ja 2017 ovat molemmat olleet linjaamassa uusia tavoitteita: Opetuksen tulee edistää hyvän musiikkisuhteen kehittymistä (Opetushallitus 2002, 6). Tavoitteena on tukea oppilaan henkistä kasvua ja sosiaalisten taitojen kehittymistä. LSMO:ssa 2021 aloitetun uudistuksen yhteydessä rehtori pohjusti henkilöstölle, että 2017 annetuille uusille perusteille oli syynsä. OPH:n mukaan 2002 annettuja perusteita ei ollut maan musiikkioppilaitoksissa otettu riittävästi käyttöön, ja

opetustyötä oli uudistamisyrityksistä huolimatta jatkettu paljon samalla tavalla kuin ennenkin. Oppilaitosten tekemät uudistukset olivat käytännössä jääneet liian vaatimattomiksi. Edellä mainituista syistä LSMO:n rehtori Vanttinen piti tärkeänä tarttua asiaan kunnolla myös Loimaalla. Nyt syksyllä 2023 uusi ops on käytössä, mutta LSMO:n opettajat ovat jokainen oman osaamisensa ja ajallisten resurssiensa varassa ja toimivat parhaansa mukaan. Mitä ja miten muutetaan, ei kuitenkaan ole sovittu. Kaikilla opettajilla ei myöskään ole mahdollisuuksia etsiä erilaisia opetukseen liittyviä sivustoja, sovelluksia ja apukeinoja juuri siihen itselle vaikeaksi kokemaansa uudistettuun osa-alueeseen.

Instrumenttiopettaja opettaa oman instrumenttinsa soittotaidon lisäksi musiikillista ymmärrystä yleisesti, sivuaa musiikinteorian opintoja lähes jokaisella oppitunnilla ja ohjaa oppilasta käymään konserteissa. Oppilaalle on opetettava myös improvisointia ja esiintymistaitoa. Osa oppilaista ei käy musiikin hahmotustaitojen eli Luke-opetuksen tunneilla, ja tämä tuo lisähaasteensa. Tällöin instrumenttiopettajan on välttämätöntä opettaa myös teoriaa instrumenttiopetuksen rinnalla. Tämän kaiken lisäksi on tärkeää saada oppilaat mukaan yhteismusisointiin. Yksittäisen instrumenttiopettajan aika ei kuitenkaan riitä luotsaamaan oppilasta näissä kaikissa oppiaineissa. LSMO:n opettajille tekemissäni haastatteluissa tuli esille, että soittotuntien pitäisi olla pidempiä, jos halutaan opettaa tätä kaikkea lukuvuoden aikana.

Kokeneet opettajat toivat sekä haastatteluissa että vapaamuotoisissa keskusteluissa kollegoiden kesken esille huolensa siitä, että oppilaiden taso laskee, kun vaatimuksia lasketaan. Vaatimuksia on siltä osin laskettu, että pääsykokeita musiikkiopistoon ei ainakaan toistaiseksi järjestetä. Uusi ops myös antaa liikkumavaraa opettajille sen suhteen, että kaikilta oppilailta ei enää vaadita täsmälleen samoja asioita, vaan ops:a voi soveltaa omille oppilaille parhaiten soveltuvaksi. Soitinkollegioissa on myös sovittu vaatimuksista soittimittain. Syventävissä opinnoissa opiskelijan esittämä kokonaisuus opintojensa päättötyönä voi olla oppilaan näköinen kokoelma hänelle tärkeitä musiikkiteoksia. Isojen muutosten tullessa osa opettajista on huolissaan, että opetuksen kenttä muuttuu liikaa ja sitä kautta taso laskee. Huoli siitä, löytyykö

oppilaista enää musiikin ammattilaiseksi haluavia tai pääseviä, kuuluu opettajien puheissa säännöllisesti. Jos vaadimme vähemmän kaikilta, mihin se riittää?

2.2 Tiedonhankinnan menetelmiä

Opinnäytetyöni tutkimusmenetelminä käytin haastatteluita. LSMO:n opettajien keskuudessa tekemiäni haastatteluiden lisäksi olen sisällyttänyt työhön muidenkin kuin haastatteluun osallistuneiden LSMO:n opettajien kokemuksia ja mielipiteitä uuden ops:n käyttöönotosta. Haastattelin instrumenttiopetuksen ja musiikinteorian yhdistämisen osalta koskevin kysymyksin myös yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivaa harmonikan- ja pianonsoiton opettajaa. Turun konservatorion pianonsoiton opettajan kanssa keskustelin instrumenttiopetuksen ja musiikinteorian yhdistävästä ryhmäopetusmallista, ja sain kehittämistyötäni varten kokemukseräistä tietoa tällaisen ryhmän toiminnasta. Lisäksi tutustuin artikkeleihin, opinnäytetöihin sekä väitöskirjoihin uuden opetussuunnitelman käyttöönotosta musiikkioppilaitoksissa.

LSMO:ssa oli haastatteluhetkellä 16 pää- tai sivutoimista instrumenttiopettajaa, joista neljä osallistui kehittämistyöni haastatteluihin. Kysyin haastatteluissa opettajilta kysymyksiä kaikilta ops:n eri osa-alueilta ja he vastasivat niiden osalta, joilta heillä oli kokemusta ja mielipiteitä. Haastatelluista neljästä LSMO:n opettajasta kolme opetti haastatteluhetkellä myös musiikinteoriaa eli Luke:a. Haastateltujen opettajien pääinstrumentit olivat piano, viulu, alttoviulu, kitara sekä talon ulkopuolisten asiantuntijoiden osalta instrumentit olivat harmonikka ja piano, joten sain näkökulmia työhöni eri instrumenttien opetuksesta käsin.

Suurimmat muutokset ja epäkohdat vaikuttivat haastatteluiden perusteella koskevan Luke-opetusta. Tästä syystä Luke-osuutta on myös kehittämistyössä analysoitu eniten. Opettajilta kysyttiin myös improvisoinnin, sävellyttämisen ja yhteismusisoinnin sisällyttämisestä instrumenttiopetukseen, miten he ovat saaneet oppilaiden tuntiajan riittämään kaikkiin osa-alueisiin ja miten he ovat ottaneet käyttöön ops:n uusia Taitotikkaita. Kestävän kehityksen osa-alueen ja

sinettikeikkojen eli entisten musiikkiopiston tasosuoritusten osalta opettajien kokemukset vaikuttivat yhtenäisiltä ja positiivisilta. Mm. tiedonkulku oppilaiden koteihin, yhteisopettajuus ja Eepos-sovelluksen käyttöönotto kodeissa taas olivat aiheita, joista sain melko erilaisia käsityksiä haastateltavan mukaan.

Haastatteluiden yhteydessä löytyi ops:n käyttöönoton haasteita aina ajankäytöstä sisällöllisiin haasteisiin. Yhden tärkeän tutkimusalustan tarjosivat omat oppilaani, joiden parissa kokeilin laatimiani sovituksia eritasoisille, samassa pianoryhmässä soittaville oppilaille. Lasten kanssa kävi ilmi, mikä sovituksissa toimi ja mikä ei. Kehittämistyön tueksi tutkin myös opinnäytetöitä, väitöskirjoja, artikkeleita ja opetusmateriaaleja. Aiheesta musiikinteorian opetus instrumenttituntien yhteydessä löytyi joitakin väitöskirjoja ja opinnäytetöitä, ja niistä löysin tutkimustietoa ja kokemuksia opinnäytetyöhöni. Näitä tutkimuksia sekä löytämiäni artikkeleita musiikinopetuksesta ja siihen liittyvistä aiheista käytin työni pohdinnoissa ja parannusehdotuksissa.

3 Tutkimustuloksia

Haastatteluiden ja käytyjen keskusteluiden perusteella vaikuttaa siltä, että eniten huomiota LSMO:n ops:ssa on saanut Luke-opetuksen muutokset tai muutosten vähäisyys ops:n käyttöönotossa. Kuitenkin kokeneiden opettajien puheissa kuului myös tyytyväisyys uuden ops:n osa-alueisiin. Kiitosta haastatteluiden perusteella sai mm. kestävän kehityksen konserttien merkityksellisyyden kokemus. Myös sinettikeikat eli entiset tasosuoritukset tuntuivat istuneen uuteen ops:aan kiitettävästi suoritusten ollessa nykyään myös keskellä konsertteja soitettuja. Osa opettajista toivoo täydennyskoulutusta, sillä vaikka opetusmateriaaleja löytyy paljon netistä, on niihin tärkeää saada myös koulutusta ja uusia ideoita käytännön työhön. Kollegoiden kanssa keskustellessani tuli usein vastaan lause ”opetussuunnitelma on aina prosessi” ja sitä ajatusta toivonkin kaikkien pitävän mukanaan omaa opetusta kehittäessään. Opetus muuttuu vähitellen, kun sen eteen tehdään töitä.

3.1 Luke vs. MuHa vs. MuPe

Musiikinteorian oppitunneilla opiskellaan musiikin perustietoja ja -taitoja. Nuottien nimet, rytmien pituudet, musiikin rakenne ja monet muut musiikin hahmottamiseen liittyvät taidot tulevat tutuiksi musiikin ryhmätunneilla. Musiikinteorian ja säveltapailun oppiaineen nimi on kokenut muutoksia viimeisten opetussuunnitelmauudistusten aikana. Nimenmuutosten takana on entisen rehtorin Matti Väänttisen ja LSMO:n opettajien keskuudessa käytyjen vapaamuotoisten keskustelujen perusteella ollut tavoite saada nimi kuvaamaan paremmin oppiaineen sisältöjä. Musiikinteoria ja säveltapailu kulkee tällä hetkellä joissakin musiikkioppilaitoksissa nimellä musiikin perusteet (MuPe) ja joissakin toisissa ainetta nimitetään musiikin hahmotustaidoiksi (MuHa). Itse olen pedagogina kokenut nimen musiikin hahmotustaidot kuvaavaksi ja kertovaksi. Nimen kautta tietoa oppiaineen sisällöstä on voinut paremmin avata myös oppilaiden vanhemmille. Vanhemmat taas ovat tärkeässä asemassa, kun

perhe järjestää aikaa oppilaan kaikille musiikkiopistotunneille. Mikäli oppiaineen sisältö on epäselvä, ei pelkästään opettajan viesti tunneille osallistumisen välttämättömyydestä riitä, jos perheiden kalenterit ovat jo valmiiksi täynnä. LSMO:ssa kuitenkin tehtiin päätös nimen vaihtamisesta vielä musiikin hahmotustaidoista luovempaan suuntaan: entisen rehtori Vännttisen suosittama nimi Luke eli musiikillinen luova keksiminen otettiin opettavien oppiaineiden joukkoon elokuusta 2022 alkaen. Luke-tuntien ero entisiin MuPe-tai MuHa-tunteihin verrattuna liittyy siihen, että Luke-tunneilla on tarkoitus oppia enemmän tekemällä: soittamalla itse, laulamalla, säveltämällä, improvisoimalla ja innostumalla musiikista luovalla tavalla. Opetuksen painopistettä suunniteltiin vietäväksi kirjallisista tehtävistä enemmän suuntaan, jossa oppilasta rohkaistaan käyttämään omaa ääntään ja omaa soitinta musisointiin, olemaan rohkeasti omalla tavallaan luova ja antamaan tilaa omalle musiikilliselle ilmaisulle sallimalla myös virheitä ja epätäydellisyyttä. Niistä kannustetaan lisää luovuuteen ja yrittämiseen.

3.1.1 Luke-opintojen aloittamisajankohta

Luke-opetus on kovan muutospaineen alla, ja tekemissäni haastatteluissa ilmeni, että hankalaksi henkilöstön keskuudessa koetaan erityisesti se, ettei tarkkaan tiedetä, mitä pitäisi tehdä toisin. Kirjatut tavoitteet ovat ops:ssa samoja kuin aiemmin, mutta silti tavoitteisiin on lisätty opetuksen luova ote ja tyyli sekä paljon soittoa ja laulua sisältävät Luke-tunnit. Lisäksi uuden ops:n käyttöönotto jäi hieman kesken lisähankerahan puuttuessa sekä rehtorin lähdettyä muihin tehtäviin. Mm. näistä syistä ovat Luke-tuntien käytännön muutokset ja toiveet jääneet haastatelluille opettajille epäselviksi.

Alttoviulun- ja viulunsoiton sekä Luke:n opettaja Ferenc Juhasz on sitä mieltä, että Luke-opinnot olisi tärkeää aloittaa ihan ensimmäisenä musiikkiopistoon tultaessa. Tällä hetkellä ops:aan on kirjattu, että Luke-tunneille osallistutaan noin 10-vuotiaasta alkaen, kun lukeminen ja kirjoittaminen sujuu ja yleensäkin opiskelutaitoja on jo muutama vuosi harjoiteltu peruskoulussa. Teoriaopintojen aloituksesta on kuitenkin monia mielipiteitä. Jenni Kälviän maisterintutkielmasta

käy ilmi, että osa opettajista edellyttää oppilaan osaavan käyttää kynää sujuvasti ja kirjoittaa ennen teoriaopintojen aloittamista (Kälviä 2018, 44). Tytöt ovat joidenkin Kälviän haastattelemien opettajien kokemusten mukaan hieman aiemmin kiinnostuneita kirjoittamisesta ja tehtävistä kuin pojat (Kälviä 2018, 45). Jos teorian opetus aloitetaan kovin aikaisin, esimerkiksi jo 8-vuotiaana, kestävät opinnot sitten myös hieman kauemmin. Kälviän tutkielman tulosten valossa on perusteltua lykätä teoriaopintojen aloitusta noin 10-vuotiaaksi, kuten LSMO:n uudessa ops:ssa on tehtykin. Uuden ops:n sisältöä ei vielä kolmen lukukauden käyttöajan jälkeen ole tarkoituksenmukaista muuttaa, mutta LSMO:n opettajien haastatteluissa esille tulleita opettajien kehittämissuhteita asian suhteen on silti tarpeen tarkastella ja pohtia.

Luke-opintojen aloittamisen sijoittuessa vasta noin 10 vuoden ikään, johtaa seikka väistämättä siihen, että oppilaan aloittaessa instrumenttiopinnot tätä ennen, jää instrumenttiopettajan harteille iso määrä alkuopetusta myös musiikin hahmotustaitoja koskien. Kuitenkin myös Kälviän haastattelemat opettajat kertoivat, että jokainen opettaja muutenkin opettaa teoriaa jo alkutunneista alkaen. Se on opettajille luontaista (Kälviä 2018, 46). Ilman nuotinlukutaidon, nuottien aika-arvojen ja monen muun teoria-asian opiskelua, ei voi edetä instrumenttiopetuksessa, ja ops:n mukaan Luke-opetukseen voi osallistua vasta, kun edellä mainitut alkutaidot ovat hallussa. Tämä kuitenkin on aiheuttanut epätietoisuutta opettajien keskuudessa ja suurta taitotason vaihtelua ainakin pronssitason Luke-ryhmissä.

3.1.2 Luke-opetuksen epäkohtia

Varsin laaja Luke-opetukseen liittyvä ongelma on kirjoitettavien melodiotehtävien lukumäärä. Kitaransoiton ja Luke:n opettaja Veikki Virkajärven mukaan määrä on epärealistinen. Luke-ryhmät ovat toistaiseksi olleet sen verran epätasaisia taidoiltaan, että musiikin hahmottamisen taitoihin on kulunut iso osa lukuvuodesta, ja kirjoittamistehtävät on pitänyt tehdä nopeasti, jotta saadaan vaadittava määrä melodioita tehdyksi. Tällainen ”määrä korvaa laadun” -työtapa ei ole edistänyt oppilaiden oppimista. Luke-opettaja Anna

Tuukkasen mukaan vaikuttaa siltä, että viisi kirjoitettua melodiaa on nyt tavoite ja päämäärä itsessään. Siinä mennään helposti ”takapuoli edellä puuhun”, kuten hän kommentoi. Jos opettaja haluaa ehtiä tekemään oppilaiden kanssa kaikki vaaditut tehtävät lukuvuoden aikana, ensin kirjoitettaisiin nuotteja ja rytmejä perätysten, ja monen viikon kirjoittamisen jälkeen vasta alettaisiin kuunnella ja hahmottaa musiikin elementtejä, jos aikaa jää. Tällä tavalla tehtynä melodiat eivät Virkajärven mukaan todennäköisesti kuulosta hyvältä ja oppilaat eivät ole musiikin hahmottamisesta oppineet vielä tarvittavia taitoja. Kirjoitustehtävien lukumäärän sijaan sekä Tuukkanen että Virkajärvi kommentoivat, että tärkeämpää olisi huomioida opettavien teemojen sisältöä ja käytännön musiikillisia taitoja. Virkajärvi ihmetteli myös Luke:n Taitotikkaiden myöhemmillä tasoilla olevaa melodiakirjoitusten lukumäärän kasvua. Minuuttimäärä viikoittaisessa opetuksessa ei kuitenkaan kasva, mutta melodiotehtävien on tarkoitus olla tasonmukaisesti vaativampia. Miten tämä on ajateltu käytännössä toteutettavan?

Luke-opetuksen tarkoista sisällöistä, suuntaviivoista ja muutoksista on Tuukkasen mukaan pulaa, kun asioista ei ole sovittu yhdessä muiden Luke-opettajien kanssa. Hänen mukaansa opettajuuden ydin on, että jokainen saa opettaa omalla persoonallaan ja omilla työtavoillaan, mutta kuitenkin jonkinlainen yhtenäisyys tämän uuden ops:n käyttöönoton yli olisi hyvä saavuttaa. Virkajärvi kommentoi, että arkista opetustyötä ja sen suunnittelua haittaa, että suoritettuja merkintöjä pitäisi saada Taitotikkaisiin koko ajan. Luke-opettaja ei kuitenkaan voi vastata kaikkien Luke-oppilaidensa Taitotikkaista ja merkinnöistä niihin. Siihen Taitotikkaat ovat liian laaja kokonaisuus. Yhteisopettajuutta olisi vielä syytä kehittää ja sopia selkeämmin työrooleista, mitkä tehtävät musiikkiopiston ops:ssa kuuluvat minkäkin aineen opettajalle.

3.1.3 Luke:n integrointi instrumenttiopetukseen

Luke-opetuksen integrointi instrumenttituntien yhteyteen on ollut uuden ops:n myötä omissa pohdinnoissani säännöllisesti. Siksi kysyin asiasta haastatteluissa. Haastatellut vastasivat Luke-tuntien osalta kertoen

mielipiteensä Luke-tuntien integroinnin tärkeydestä, olisiko haastateltu itse valmis opettamaan Luke:a instrumenttituntien yhteydessä laajemminkin, tai opettaako kenties jo näin. Jos integroinnille nähtäisiin tarvetta, kysyin myös, tarvitaanko lisää oppimateriaaleja tai tiettyä, Luke-opettajien taholta instrumenttiopettajille osoitettua oppimateriaalia, jota LSMO:n teoriaopetuksessa olisi hyvä käyttää. Haastattelujen yhteydessä pohdittiin myös sitä, miten kokonaisia teorian perustasoja voisi opettaa soittotunnin yhteydessä. Integroinnin tarvetta nähdään musiikkiopiston pienen koon, maaseudun pitkien välimatkojen ja Luke-tuntien ajoittain nauttiman epäsuosion vuoksi. Monilla oppilaiden vanhemmilla on omista soitonopiskelun ajoistaan mielikuva, että teorialuokkien olisivat tylsiä. Vanhemmat eivät osaa kertoa lapsilleen teorialuokkien tärkeydestä musiikinopiskelussa ja he eivät vaadi lapsiaan välttämättä osallistumaan teoriaopetukseen. Instrumenttiopettajan tehtäväksi tässä teorian puolesta puhumisen kampanjassa jää iso osa. Maaseudulla julkisen liikenteen lähes puuttuessa kokonaan moni oppilas on oman perheen tai harvoin toteutuvien kimpakyytien varassa. Lisäksi musiikkiopiston koon takia kaikkia eritasoisia Luke-ryhmiä ei voida perustaa eri viikoppäiviin, jolloin oppilaiden ei useinkaan ole mahdollista saada Luke-tunti samaan päivään kuin instrumenttitunti. Vaikka asia pitäisi jotenkin ratkaista, opettajat eivät kuitenkaan yleisesti ottaen olleet halukkaita integroimaan teoriaa kaikille oppilaille instrumenttituntien yhteyteen. Oppilaitos ei tähän myöskään opettajia velvoita, joten siinä mielessä on tärkeämpää kiinnittää huomio jatkossa Luke-tuntien vetovoimaisuuteen ja ratkaista integrointikysymykset tapauskohtaisesti.

Pianonsoiton opettaja Anna Vainiotalolla on kollegansa Juhaszin tavoin vuosikymmenten kokemus opetuksesta. Vainiotalo otti kantaa integrointikysymykseen niin, että Luke-tunneilla yksinkertaisesti vain pitää käydä, jotta asiat tulevat opituiksi. Taloudellisten resurssien kannalta hän ei näe kovinkaan järkevänä sitä, että instrumenttiopettaja opettaisi omille oppilaille Luke-sisältöjä. Tällöin soittotuntien pitäisi olla valtavan pitkiä kestoiltaan, ja opettajalle on myös turhauttavaa opettaa samat asiat jokaiselle oppilaalle erikseen. Jos oppilaalla on jäänyt Luke:sta esimerkiksi muutama taito suorittamatta keväällä tason tultua muilta osin valmiiksi, on Vainiotalo opettanut

oppilaalle taidot loppuun seuraavan lukuvuoden alettua. Virkajärvi kommentoi integrointia niin, että hän opettaa muutamille oppilailleen koko ajan soittotuntien yhteydessä myös Luke:a. Kyseiset oppilaat eivät hänen mukaansa muuten osallistuisi Luke:en ja näin asioita voi opiskella tutun opettajan tunneilla, yhdellä käynnillä opistossa ja kaikki voittavat. Tosin oppilaan soittotuntiaikaa kuluu tällöin myös Luke-opetukseen ja varsinaista soittoaikaa ei ole useinkaan tarpeeksi. Lisäksi tällainen järjestely on opettajan näkökulmasta kuitenkin paljon kuormittavampi kuin se, että oppilaat osallistuvat yhteisille Luke-ryhmätunneille.

Sain haastattelun myös yhdeltä musiikkiopiston ulkopuoliselta opettajalta, Sari Jokelalta. Hän toimii itsenäisenä ammatinharjoittajana ja Loimaan työväenopiston harmonikan- ja pianonsoiton opettajana. Jokela kertoi oman kantansa teoriaopetuksesta. Hänen mukaansa musiikinteorian pitäisi olla opetuksessa heti alusta alkaen. Pelkissä teoriatunneissa on kuitenkin hänen mukaansa ongelmana, että teoriasta opitut uudet tiedot ja soittotuntien musiikilliset opit eivät välttämättä kytkeydy toisiinsa. Musiikinopiskelun alkuvaiheessa nuorimmilla oppilailla pitäisi hänen kokemuksensa mukaan olla heti sekä soittamista että teoriaa, jotta oppilas ymmärtäisi sen, miten asiat kytkeytyvät toisiinsa. Työväenopistossa ei erikseen tarjota teoriaopetusta oppilaille ja tästä syystä Jokela opettaa teoriaa omien soittotuntien yhteydessä jokaiselle. Hänen kokemuksensa taas puoltaa sitä, että opetus pitäisi joka tapauksessa olla jotenkin instrumenttituntien yhteydessä, jotta teorian yhteys omaan soittamiseen syntyy.

Integroinnin suhteen olisi kuitenkin järkevintä pidättäytyä erityisesti räätälöidyissä ratkaisuissa: vain joidenkin oppilaiden kohdalla, joille syystä tai toisesta ei ole mahdollista osallistua ryhmätunneille, annettaisiin Luke-opetusta integroidusti. Näissä tilanteissa tehtäisiin ratkaisut kuitenkin tapauskohtaisesti harkiten.

3.1.4 Parannusehdotuksia ja pohdintoja Luke-opetuksesta

Luke-opettaja Ferenc Juhaszin mukaan musiikinteoriaa tulee tarkastella erityisesti kuuntelun kautta. Juhasz nosti kuuntelun, laulamisen ja korvakuulon harjoittamisen isoon rooliin Luke-opetuksessaan. Aiemmin mainittuihin Luke-opetuksen sisällöllisiin ongelmiin viitaten, opettamiseen varattu aika ei mitenkään riitä myös kuuntelun kärsivälliseen ja pitkäjänteiseen kehittämiseen. Juhasz esitti toisenlaisen lähestymistavan koko Luke-opetukseen: uuden lukuvuoden alkaessa elokuussa uudet oppilaat jaettaisiin heti ryhmiin, joissa he toimisivat aluksi kerhotyypillisesti musiikkia opiskellen. Jokaisella olisi kuitenkin myös jokin instrumentti, ja myös pääaineen soittotunnit olisivat mukana alusta alkaen. Luke-ryhmässä opiskeltaisiin nuotinlukutaitoa, korvakuulon harjoittamista ja rytmejä. Ryhmässä voisi laulattaa oppilaita ja harjoittaa heidän korvakuuloaan enemmän kuin tavallisissa Luke-ryhmissä, koska tämän ikäryhmän kanssa aikaa ei kuluisi aiemmin mainittuihin kirjoitustehtäviin. Yhden lukuvuoden Luke-kerhon jälkeen tarkistettaisiin yhdessä instrumenttiopettajan, Luke-opettajan ja oppilaan kanssa, tuntuuko instrumenttivalinta oikealta, sen jälkeen Juhaszin mukaan voitaisiin aloittaa niin sanotut kunnan soittotunnit.

Asioilla on kaksi puolta. Nykyinen opetustapa, jossa Luke-tunnit aloitetaan 10-vuotiaana, auttaa ryhmiä pysymään tasaisempina taidoiltaan. Aloittavat oppilaat osaavat jo opiskelun perustaitoja. Kuitenkin paljon teoriaopetusta on tällöin instrumenttiopettajan vastuulla. Oman opetustyöni kuluessa olen kyllä kokenut, että lapset opiskelevat mielellään ryhmässä ja yhdessä he oppivat helpommin asioita itselleen kiinnostavista aiheista. Juhaszin ehdottamassa opiskelumallissa olisi Luke-kerhon lisäksi viikoittain myös oman instrumentin soitto- tai laulutunnit, joita oppilaat tarvitsevat oppiakseen instrumenttinsa perustaitoja, mikä puolustaa tämän mallin kokeilua opistossamme. Tähän malliin haasteensa tuo se, että sitä ei voi soveltaa kaikkiin musiikkiopistossa aloittaviin oppilaisiin. Mallin suhteen pitäisi määritellä jokin ikäraja, jonka ylittävät aloittavat suoraan tavallisissa Luke-ryhmissä instrumenttituntien lisäksi. Nämä niin sanotut musiikkikerhot olisivat vain nuorimmille aloittajille.

Toinen malli Luke-opetuksen kehittämiseksi voisi olla Turun konservatoriossa toimivat piano-MuHa-ryhmät, joissa jokaisella oppilaalla on sama kappale MuHa-tunnin yhteydessä läksynä. Turun konservatorion pianonsoiton opettaja Maija Marjokorven mukaan kappaletta harjoitellaan ja työstetään teoria-asioiden näkökulmasta. Ryhmässä on kaksi opettajaa, pianonsoitonopettaja ja musiikin hahmotustaitojen opettaja, ja he vastaavat yhdessä opetuksen suunnittelusta. Ryhmässä soitetaan samalla myös yhdessä toisten kanssa, ja kun ryhmä kokoontuu viikoittain mukavan tekemisen merkeissä, eivät teoria-asiat ole tuntuneet tylsiltä. Tämä vaihtoehto on Marjokorven mukaan saanut oppilailta ja heidän perheiltään positiivista palautetta ja nämä ryhmät mielletään Turun konservatoriossa yhdeksi tavaksi yhdistää instrumentti- ja hahmotustaitojen opetusta.

Luke-opintojen noustua haastatteluissa niin isoksi osaksi keskusteluja, haluan tuoda esille myös oman näkökulmani. Kehittämistyötä aloittaessani olin sitä mieltä, että LSMO:n kaltaisessa pienessä musiikkiopistossa, on voitava olla jokin keino integroida Luke-opetus instrumenttituntien yhteyteen. Vaikuttaa siltä, että uuden ops:n Luke-opetuksessa on vielä paljon selvitettävää, auki puhuttavaa ja järjesteltävää. Haastattelujen tuloksena syntyy mielikuva, että nykyinen järjestely, jossa Luke-opinnot aloitetaan vasta noin 10-vuotiaana, on monen opettajan mielestä liian myöhään. Tavalla tai toisella Luke-opetusta pitäisi olla opinnoissa mukana jo alusta alkaen. Tässä tarvitaan paljon informaation kulkua opettajien välillä. Luke-tunneilla opittujen asioiden tulisi aina kytkeytyä jollakin tavalla soittotunneilla tehtäviin asioihin. Jonkinlainen tiedotusjärjestely tai etukäteen sovittu Luke-tuntien kuukausiteema voisi olla paikallaan, omansa kutakin Luke-tasoa kohti. Toki haasteeksi nousevat opettajien välttämättömät suunnitelmien muutokset, esimerkiksi oppilaiden poissaolojen takia.

Luke-ryhmissä tulisi mielestäni olla suunnilleen samanikäisiä oppilaita. Mikäli LSMO:ssa laskettaisiin Luke:n aloitusikä, voisivat karkeat arviot olla 7–11-vuotiaat ja 12–16-vuotiaat samoissa ryhmissä. Joustoa luonnollisesti pitää aina olla, mutta en näe toimivana ryhmää, jossa olisi vaikkapa sekä 7- että 14-

vuotiaita. Opetustapojen ollessa eri-ikäisten kohdalla erilaisia, olisi tärkeää, että ryhmät jaetaan. Pieni paikkakunta, päällekkäisyydet sekä oppilaiden että opettajien kalentereissa, suuret perheet perheenjäsenten monine harrastuksineen, eri-ikäisinä aloitetut musiikkiopinnot Luke-ryhmien sekoittajina ja sivutoimisten opettajien opetuspäiviä koskevat rajoitteet ovat kaikki tuomassa oman lisänsä Luke-ryhmien järjestämisen hankaluuksiin.

Kehittämistyöni laatimisen jälkeen olen edelleen sitä mieltä, että Luke-opetusta olisi jonkin verran voitava integroida instrumenttiopetuksen yhteyteen, mutta toteutus, niin resurssikysymykset kuin instrumenttiopettajien taidot ja motivaatio asiaan, pitää miettiä tarkkaan. Instrumenttiopettajan ammattivahvuudet kuitenkin ovat varsinaisen instrumentin pedagogiikassa, eivät musiikinteorian pedagogiikassa. Kaikkia instrumenttiopettajia ei voida mitenkään siis velvoittaa opettamaan myös Luke:a. Tämän lisäksi Vainiotalon esiin nostamat taloudelliset resurssit asiassa ovat myös syynä, miksi integrointia ei ole mielestäni syytä lähteä laajalti kehittämään. Olisi ajan ja taloudellisten resurssien väärinkäyttöä, mikäli instrumenttiopettaja opettaisi kaikille lähes 30 oppilaalleen yksi kerrallaan myös teoria-asiat.

Luke-tunneilla on kuitenkin joiltakin osin maine, että tunnit olisivat tylsiä. Mistä tämä entisten teoriatuntien maine sitten voisi johtua ja miten voisimme vaikuttaa vanhempien asenteisiin ja mielipiteisiin? Virkajärvi kommentoi oppilaidensa Luke-tunneille osallistumista niin, että hänen toimiessaan itse Luke-opettajana, hän ei koe olleen hankalaa saada omia oppilaita mukaan tunneille. Musiikin oppimisessa kuten oppimisessa yleensäkin opettajan persoona on todella tärkeä elementti. Kun opettaja on tuttu ja pidetty, hänen tuntinsa ovat suosittuja ja opettajan tunneille osallistutaan mielellään. Instrumenttiopettajien toiveena kuitenkin on, että kaikki oppilaat kävisivät Luke-tunneilla, koska se auttaa instrumenttiopettajaa työssään. Se, miten Luke-opettajat voisivat tulla tutuiksi kaikille oppilaille, olisi jonkinlainen Avointen ovien -tapahtumaan liitetty tilaisuus myös Luke-luokassa. Avoimuus oppituntien kulusta, opetusmenetelmistä ja yhdessä tekemisen hauskuudesta voisivat toimia. Tapahtumien yhteydessä myös Luke-tunnit voitaisiin siis avata yleisölle. Lisäksi sinnikäs tiedottaminen ja

kaikenlainen positiivinen hehku aiheen ympärillä tuo varmasti pitkällä aikajänteellä tuloksia. Muiden opistojen kokemuksista kannattaa ottaa opiksi ja lähteä suunnittelemaan yhteistyötä Luke- ja instrumenttituntien välillä ja suunnitella myös tiedotus vanhempien suuntaan toimivaksi ja perheet tavoittavaksi. Vanhemmat ovat vielä harjoitteluvaiheessa Eepos-oppilasjärjestelmän käytön aktiivisuudessa, mutta ajan kuluessa tiedotus alkaa varmasti toimia paremmin. Ovathan perheet ottaneet peruskouluissa käytetyn Wilma-ohjelman ajan saatossa käyttöönsä.

Kun saan esitellä opinnäytetyöni työyhteisössäni, aion tuoda esille haastatteluissa nousseita parannusehdotuksia ja vaihtoehtoja opetuksen kehittämiseksi. Mahdollisesti johonkin ehdotuksista voisi perustaa pilottiryhmän jo lukuvuodelle 2024–2025.

3.2 Improvisointi ja säveltäminen ops:n osana

Improvisoinnin onnistumisessa on haastateltujen opettajien mukaan enemmän kiinni oppilaan luonteesta kuin vaikkapa iästä. Pianonsoiton opettaja Anna Vainiotalo kommentoi, että toisten oppilaiden kanssa improvisointi onnistuu helposti ja toisia taas saa houkutella pidempään. Jälkimmäisten kanssa opettajan erilaiset menetelmät ja taidot pääsevät näkyville. Kitaransoiton opettaja Virkajärvi kertoi improvisoivansa oppilaiden kanssa viikoittain ja improvisointi on hänelle luontevaa. Koska hän soittaa oppilaidensa kanssa todella paljon yhdessä, ovat oppilaatkin oppineet kokeilemaan soittimellaan helpommin. Improvisoinnista ei ole tarvinnut tehdä numeroa, ”nyt sitten aloitetaan tämä improvisoinnin harjoittelu”, vaan asiat ovat kulkeneet omalla painollaan. Itse koen opettajan persoonan ja soitto- ja opetustavan erittäin merkittäväksi. Opettajan aktiivinen rooli on yksi avain oppilaan toimijuuden kasvuun.

Pianonsoiton opettaja Vainiotalo on saanut kaikenikäiset oppilaansa mukaan improvisointiin. Hän kokee aihealueen haastavaksi mutta todella mielenkiintoiseksi. Vainiotalo toteaa, että toisten oppilaiden kanssa tähän kuluu

enemmän aikaa ja keinoja, vaikka toisille on helppoa kokeilla erilaisia ääniä omalla soittimellaan. Tärkeintä on kuitenkin musiikin ilo ja jokaisen oppilaan itsessään huomaama potentiaali. Improvisoinnin ei tarvitse olla vaikeaa, mutta opetusmateriaalia kyllä tarvitaan, soitunkiertoja, tarinoita ja ideoita.

Monet oppilaat kokevat improvisoinnin aluksi jännittävänä ja haasteellisena, jopa epämiellyttävänä, kun pitää astua oman mukavuusalueen ulkopuolelle. Kuitenkin opettajan lempeä ohjaaminen ja selkeiden muotojen ja raamien antaminen tehtävästä auttavat oppilasta. Jos opettaja voi näyttää nuotista oppilaalle hänen soittamansa tahdit, opettajan improvisoidessa ensin oppilaan soitujen päälle, oppilaalla on turvallinen olo aloittaa improvisointi. Tämän tehtävän jälkeen vaihdetaan osia, ja itse asiassa kaikki oppilaat, joiden kanssa itse kokeilin tällaista tehtävää, pitivät siitä ja yllättyivät, miten helppoa on oman soittotaidon puitteissa luoda myös uutta ja soittaa itse keksittyjä fraaseja.

Säveltäminen oppilaan kanssa kuuluu myös uuteen ops:aan. Oman työni kuluessa ja kollegoiden haastatteluissa huomasin, että tämä osa-alue on koettu osin hankalaksi. Instrumenttiopettajan ammattipintoihin ei työyhteisössä käymieni keskustelujen perusteella kuulu sävellyksen pedagogiikkaa, joten jokainen opettaja on tässä oman taitonsa varassa. Oma kokemukseni sävellyksestä oppilaiden kanssa on se, että kun sävellystä ja improvisointia, ylipäätään musiikin luomista itse aloitetaan, se alkaa melko pian tuntua oppilaille helpolta tavalta lähestyä musisointia. Se, että oppilas saa musiikkia itse keksien kuuluviin, oppii arvioimaan omaa tuotostaan ja myös sitä hiomaan ja parantamaan, on motivoivaa ja palkitsevaa. Kuitenkin kynnys säveltämisen aloittamiseen oppilaan kanssa on usein iso.

LSMO:ssa säveltäminen oppilaiden kanssa on siinä mielessä harmaata aluetta, että kukaan haastateltavista ei ollut varma, kuuluuko tämä osa-alue Luke-opettajalle vai instrumenttiopettajalle. Säveltäminen voisi aiheena luontevasti kuulua Luke-opettajalle, mutta käytännössä Luke-tunneille ei ole mahdollista lisätä enää yhtään tehtäviä. Melodioiden kirjoittaminen voisi liittyä säveltämisen oppimiseen Luke-tunneilla, mutta kirjoittamisesta on tullut Luke-opettajien mukaan nuottien ja rytmien peräkkäin asettelua. Koska taustalla ei ole

musiikillista hahmotusta tai ideaa, ei melodia välttämättä kuulosta hyvältä. Taitotikkaisiin kirjattu taito Säveltäminen ja improvisointi jäänee toistaiseksi instrumenttiopettajan tehtäväksi. Mikäli Taitotikkaista poistetaan melodioiden lukumäärävaatimus, ja keskitytään sanallisesti ilmaistujen taitojen sisältöön, lienee osa säveltämisestä mahdollista opiskella Luke-opettajan johdolla.

Metropolia Ammattikorkeakoulun verkkosivuilta on löydettävissä materiaalia oppilaiden kanssa säveltämiseen. Metropolian koordinoima koulutus Säveltämisen pedagogiikka eli Säpe oli 2017–2018 toteutettu täydennyskoulutus musiikkioppilaitosten opettajille (Hartikainen 2018, 5). Koulutuksessa on käyty läpi muutoksia, joita uudistettu ops toi mukanaan opettajan arkiseen opetustyöhön. Olen työssäni havainnut, että positiivinen pedagogiikka, jossa keskitytään oppilaan vahvuuksiin ja luovuuden tukemiseen, on kannattava ja onnistunut toimintatapa. Positiivisuuden ja kehumisen kautta oppilaan saa paremmin kokeilemaan ja uskaltamaan. Säveltäminen ja sen opettaminen ei kuitenkaan ole niin ruusuista, miltä sen saa helposti kuulostamaan. ”Tehdään vain luovasti ja kyllä se siitä” -ajatukset tarvitsevat myös monia muita elementtejä oppilaiden osallistamiseksi säveltämiseen. Säpe-koulutuksen ohjaajan, pedagogiikan konkari Arja Kastisen mukaan luovuus vaatii kiireettömyyttä, uteliaisuutta ja luottamusta (Hartikainen 2018, 15). Vaikka olisi jo kokenut pedagogi, vaatii säveltäminen oppilaiden kanssa silti aina heittäytymistä ja avointa dialogia ohjattavien kanssa.

LSMO:n Luke-opettaja Anna Tuukkanen kertoi käyttävänsä opetuksessaan sivustoa Opus1.fi, josta löytyy opetusmateriaalia ja ideoita sävellyksen alkuopetukseen (Sävellyspedagogiikan aineistopankki Opus1). Aineistopankista löytyvien opetusmateriaalien vuoksi en laatinut omia sävellystehtäviä opinnäytetyöhön alkuperäisestä suunnitelmastani huolimatta.

3.3 Yhteismusiikkisovitukset

Laadin kahdesta tutusta kappaleesta yhteismusiikkisovitukset neljälle pianistille. Aikeenani oli tehdä sellaiset sovitukset, että niistä on tarvittaessa helppo myös

poistaa nuotteja, esimerkiksi oktaavikaksinnuksia tai terssejä. Tarkoitus on, että piano-oppilaat voivat osallistua tällaisten sovitusten kautta yhteissoittoon jo ihan opintojensa alkuvaiheissa.

Valitsin sovitettaviksi kappaleiksi sävelmät Tuiki, tuiki tähtönen (trad.) sekä Hämähäkki (trad.), koska ne ovat kaikille tuttuja. Ennestään tutun kappaleen soittaminen on yleisesti mielenkiintoisempaa oppilaalle. Opetusarjen keskellä ylimääräisten tuntien järjestäminen ja oppilaiden saaminen näille tunneille oli kuitenkin ison työn takana. Sen lisäksi piti saada nuotit oppilaille viikkoja ennen yhteisharjoituksia. Tähän lisättäessä oppilaiden satunnaiset poissaolot ja harjoittelematta jättämiset, on sanottava, että opetuskokeilu sovitusten parissa ei ollut paras mahdollinen tutkimusalusta. Harjoittelemattomuuteen on yhtenä syynä varmasti se, että omat osuudet eivät yksinään kuulosta vielä kovin motivoivilta. Mietin tätä näkökulmaa korjatakseeni, että nuottien lisäksi voisi tehdä harjoitteluäänitteen, jonka mukana oppilas voi kotona harjoitella. LSMO:n JättisOrkesteri toimii tällaisella periaatteella: yhteisiä harjoituksia on vain 4–5 kertaa, ja sitä ennen jokainen on harjoitellut omat osuutensa äänitteiden avulla kuntoon. Uudessa ops:ssa on kuitenkin keskitetty huomiota opetuksen digitalisointiin, ja yksi työväline ongelman helpottamiseksi voisi olla Newzik-ohjelma. Newzik on verkossa ja iOS-ympäristössä toimiva nuottiohjelma. Nuotit voi ladata omalle laitteelle tai ohjelman palveluun ja ohjelma soittaa nuotit. Näin omaa osuuttaan harjoitteleva soittaja voi ohjelman avulla kuulla myös toisten stemmat. Newzik-sovelluksella on paljon mahdollisuuksia, joita LSMO:ssa ei vielä ole osattu ottaa käyttöön. Ohjelmassa nuotit ovat aina saatavilla, niihin on mahdollista tehdä merkintöjä oppilaalle, ja merkinnät myös näkyvät reaaliajassa. Sovellus on MUSE-hankkeen vertailutestissä osoittautunut olevan omaa luokkaansa. Se voi toimia yhtäaikaan harjoittelun apuvälineenä monine ominaisuuksineen, musiikintunnistus-sovelluksena tai vuorovaikutteisena oppimisalustana orkesterille tai yhtyeelle (Korhonen, 2022).

Pienten oppilaiden kanssa harjoittelumotivaatioon vaikuttaa se, onko nuoteissa kuvia vai ei, ja minkä kokoisia nuottiviivastot ovat. Nuorimpien, n. 5–9-vuotiaiden kohdalla on hyvä olla nuoteissa mukana inspiroivia kuvia, ja mitä

nuorempi oppilas on, sitä isommat ja selkeämmät nuotit ovat tarpeen. Vähitellen, kun oppilas tottuu soittamaan yhdessä toisten kanssa, noin 8–11-vuotiaasta alkaen on hyvä lisätä omien nuottirivien lisäksi toistenkin soittajien stemmat. Tämä tapahtuu kuitenkin oppilas- ja kappalekohtaisesti. Esimerkkinä nuotista, jossa on hyvä olla alusta asti myös toisten stemmat, käytän Pianon Avain -aapisen (Louhos 2019, 46–47) lopussa olevaa sovitusta kappaleesta Jaakko Kultra (trad.). Sovituksessa jokaisella soittajalla on vain yksi rivi kahdelle kädelle. Kirjassa käytetään paljon värejä ja geometrisia kuvioita osoittamaan oppilaan omaa soittoriviä. Näin oppilas oppii jo varhain lukemaan ja havainnoimaan myös toisten soittajien rivejä. On tärkeää, että oppilaan nuotinlukua laajennetaan aikaisin, jotta hän huomaa, että ”on muitakin kuin minä” ja toisaalta ”minun tekemiselläni ja soittamisella on väliä”, ”minulla on merkitystä, ja niin on myös näillä toisilla soittajilla”. Rajanveto on kuitenkin tarkkaa, milloin toimii paremmin vain oman stemman nuotit, milloin taas koko partituuri.

Pienryhmäharjoitusten aikana huomasin, että ainakin näille yhteissoittoryhmille stemmat olivat liian vaikeat. Lisäksi ajankohdat harjoituksille olivat liian myöhäiset ja oppilaat olivat väsyneitä keskittymään uuteen asiaan. Jotkut oppilaat olivat tarpeeksi edistyneitä kirjoittamiani stemmoja varten, mutta heidän osaltaan kappaleet taas vaikuttivat liian lapsellisilta. Sain tietoa siitä, mille vaikeustasoille tunnetut lastenlaulut kannattaa sovittaa ja toisaalta, millaisia kappaleita kannattaa sovittaa hieman pidemmälle ehtineille soittajille. Lastenlaulut jätettäneen jatkossa testiryhmien oppilaiden ikäisten ohjelmistosta pois. Tähän opinnäytetyöhön liitän kuitenkin alkuperäiset sovitukset näistä kappaleista.

3.4 Kestävä kehitys

Yksi ops:n osa-alue on Kestävä kehitys. Opettajat LSMO:ssa kokevat tämän osa-alueen olevan oppilaille merkityksellinen. Opistosta tehdään kestävän kehityksen esiintymisiä eli Keke-keikkoja esimerkiksi ikäihmisten palvelukoteihin, kouluille esittelykeikkoina sekä Suomen Punaisen Ristin ja

seurakunnan tapahtumiin. Viedään elävää musiikkia sinne, mistä yleisö ei välttämättä helposti pääse konserttipaikoille. Kokemukset ovat olleet oppilaillemme mieleenpainuvia hetkiä. Tärkeää on hyvän mielen viemisen lisäksi se, mitä hyvän tekeminen saa aikaan tekijöissään lapsissa ja nuorissa. He saavat kokemuksen, että ”minun toiminnallani on merkitystä ja voin tehdä hyvää toisille omalla musisoinnillani”. Kestävän kehityksen tiimoilta pianonsoiton opettaja Anna Vainiotalo osallistui Wienissä pidettyyn 3rd European Music School symposiumiin, Music schools and their ecosystems – building sustainable futures (European Music School Union 2023). Vainiotalo kertoi yhdeksi symposiumin tärkeimmäksi anniksi juuri sen, että ”jokaisella on väliä” ja ”minulla on merkitystä”. Vainiotalon mukaan kestävä kehitys kannattaa miettiä jokaisessa oppilaitoksessa juuri kyseisen oppilaitoksen näköiseksi. Mitkä voimavarat ja mahdollisuudet toteuttaa yhteistä hyvää löytyy juuri meidän oppilaitoksestamme? Itse uskon myös tämän osa-alueen olevan tulevaisuudessa tärkeä osa musiikkioppilaitoksen toimintaa. Myös seikka, että vuonna 2030 suomalaisista neljännes on vanhuksia Ylen uutisen mukaan (YLE, 2008) voi saattaa perinteisen musiikkioppilaitoksen tulevaisuuden vaakalaudalle. Tilastokeskuksen ennusteen mukaan nykyisellä väestökehityksellä ikäihmisten määrä yhteiskunnassa kasvaa entisestään (Tilastokeskus 2021). Tästä syystä musiikkioppilaitoksen toimintaa voisi tarkastella siltä kannalta, voisiko musiikkioppilaitos tarjota jotain myös ikäihmisille? Tulevaisuudessa lapsia ja nuoria ei välttämättä riitä opintoihin niin paljon, että kaikkiin nykyisiin oppilaitoksiin riittää oppilaita tarpeeksi pitääkseen oppilaitokset toimintakykyisinä. Tällöin olisi hyvä kääntää katse jo ajoissa ikäihmisten musiikkipalveluihin ja alkaa kehittää sellaisia. Suomen ensimmäiset yhteisömuusikot valmistuivat ammattiinsa 2018, ja koulutus on hyvä edistysaskel edellä mainittua tavoitetta kohti. Yhteisömuusikon työssä on tarkoitus viedä musiikkia sinne, missä sitä on yleensä vähän. Ylen artikkelin julkaisun aikaan yliopettajana ammattikorkeakoulu Centriassa toiminut Kirsti Rasehorn on havainnut koulutuksen todella tarpeelliseksi (YLE 2018). Se työllistää parhaimmillaan musiikin työntekijöitä hoiva-alalle ja toisaalta löytää ikäihmisten parista työkenttiä, joilla musiikkia ei ole ennen ollut.

3.5 Pedagogiikan muuttuminen vähitellen

Opettajalle ei ole helppoa, että ops:aan on lisätty osa-alueita, opinnot pitäisi oppilaan kanssa tehdä samassa ajassa kuin aiemmin, silti pitäisi huolehtia samalla luokkansa etenemisestä, kuitenkin jokaisen oppilaan omaan tahtiin. Opettajan tehtävänä on taata jokaiselle oppilaalle mahdollisuus yhteismusisointiin, kasvattaa häntä musiikin kuulijaksi niin elävän musiikin konserteissa kuin toistettuna. Opettaja perehdyttää oppilaat musiikin etsimiseen netistä, ohjaa käyttämään erilaisia musiikkipalveluita ja -sovelluksia. Ops:n mukaisesti oppilasta ohjataan myös kestävän kehityksen mukaiseen musiikin tekemiseen, opetetaan, että jokaisella on mahdollisuus tehdä hyvää toisille omalla musiikillisella osaamisellaan. Oma instrumenttiopettaja huolehtii oppilaan oikeaan musiikinteorian ryhmään ja kannustaa monipuoliseen musiikilliseen tekemiseen vapaa-ajalla. Tehtäviä on monia, mutta yhdistämällä oppiaineita ja suunnittelemalla ajankäyttöä hyvin, opetus onnistuu. Huolellinen suunnittelu on kuitenkin yksi edellytys uuden, monipuolisemman ops:n käyttöönotossa.

3.5.1 Opettajan ja oppilaan digitaaliset taidot

Jo pienetkin lapset ovat netin käytössä taitavia. Myös omat oppilaani ovat löytäneet erilaisia pianonsoittosovelluksia itse. Mielestäni on tärkeää, että opettaja suhtautuu näihin löytöihin myönteisesti, vaikka ne eivät suoraan edustaisi meidän opetussuunnitelmaamme. Kaikki musiikillinen, taiteellinen ja kulttuurinen tekeminen edesauttaa hyvän musiikkisuhteen kehittymistä ja tällainen omaehtoinen ”tippuvien palkkien” perässä soittaminenkin on osa oppilaan oman musiikkiminän muodostumista. YouTubesta löytyvillä pianonsoiton opetusvideoilla oppilasta opetetaan visuaalisen muodon, värin ja koskettimiston kuvan avulla löytämään oikeat koskettimet. Eri pituiset sävelet merkitään eri pituisina palkkeina. Videossa kuva ja palkit liikkuvat musiikkikappaleen edetessä. Pidän tätä oppilaiden itsenäistä musiikinopiskelua tärkeänä osana opetuksen muuttumista. Musiikin ammattilaiset eivät itse

tarvitse YouTube-tutorialeja eli YouTubesta löytyviä opetusvideoita opettamiseen, mutta ne voivat olla pienentämässä opettajan ja oppilaan välistä digitaalista kuilua. Myös opettaja voi oppia oppilaalta, ja tällä tavoin ops:aan kirjattu oppilaan aktiivisen toimijan rooli voi vahvistua. Oppilas saa kokemuksen, että hän on mukana suunnittelemassa omaa oppimistaan. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027 mukaan digitalisaatiota kehittämällä edistetään oppimisen ja kehittymisen yhdenvertaisuutta. Julkaisun esittämän vision mukaan ”Suomi on maailman johtava kestävä digitalisaation kehittäjä ja hyödyntäjä kasvatuksessa, opetuksessa ja koulutuksessa vuonna 2027” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023, 10.) Julkaisussa on esitelty käytännön strategiaa vision saavuttamiseksi, ja se edellyttää paljon koulutusta, laitteistoa ja ennen kaikkea suunnittelua ja sen laadukasta toteutusta ruohonjuuritasolla. Digitaaliset työkalut kuitenkin tukevat oppijoiden erilaisia tarpeita ja tavoitteita. Koulutuksen saavutettavuus paranee, koska koulutuksen järjestäminen ei ole enää ainoastaan kasvotusten samassa tilassa olevien ihmisten välillä tapahtuvaa toimintaa. Esimerkiksi soitonopiskelun mestarikursseille osallistuminen ainakin passiivioppilaana lienee digitalisaation myötä enemmän mahdollista kuin ennen sitä.

Oman digitaalisen opettamisen polkuni aloitin helmikuussa 2020, jolloin kaksi pitkäaikaista oppilastani muutti perheineen Yhdysvaltoihin. Oppilaat halusivat jatkaa opetuksessani ja heidän vanhempansa ehdottivat minulle etäopetusta. Noin 1,5 kuukautta heidän etäopetuksensa aloituksen jälkeen olikin koko maailma etäyhteyksien varassa COVID19-pandemian tullessa. Oppilaideni ansiosta sain varaslähdön digitaaliseen opettamiseen ja tuon 1,5 kuukauden aikana ehdin oppia paljon etäopetuksesta. Kun kaikki opetus siirtyi kerralla verkkoon maaliskuussa 2020, oli koko opetuksen siirtäminen ja oppilaiden ja heidän vanhempiensa neuvominen minulle paljon helpompaa. Kyseinen perhe muutti myöhemmin takaisin Suomeen toiselle paikkakunnalle, ja etäisyyden takia pianonsoiton opiskelu oli edelleen heille mahdollista kanssani vain etäopintoina. Näiden oppilaiden opettaminen on ollut minulle digitalisaation tulehisen ajan tärkeä harjoittelupaikka. Tällä hetkellä työstän heidän kanssaan

taiteen perusopetuksen musiikin laajaa oppimäärää etäyhteyksin, ja toivon, että saan olla ensimmäisten joukossa, jotka saavat oppimäärän loppuun oppilaidensa kanssa digitaalisesti toteutettuna. Sinettikeikat eli näyttökokeet ja esiintymiset he ovat tulleet tekemään Loimaalle musiikkiopistolle, mutta muu opetus tapahtuu koko ajan etäyhteyksin.

Sekä opettajan että oppilaan digitaitoja tarvitaan, kun saavutettuja taitoja, konserttiesiintymisiä ja muita Taitotikkaiden sisältöjä dokumentoidaan Eepokseen, ja oppilaan kanssa havainnoidaan ja arvioidaan oppilaan kehitystä. Pianonsoiton opettaja Anna Vainiotalo kertoi käyttävänsä Taitotikkaita ja Eeposta oppilaidensa kanssa säännöllisesti muutaman soittotunnin välein. Vainiotalon kokemuksen mukaan oppilaan ohjaaminen Eepoksen käyttöön auttaa oppilasta itsearviointissa ja tuo motivaatiota seuraavien taitojen tavoitteluun. Oma kokemukseni on samanlainen. Kun oppilas on asentanut omalle mobiililaitteelleen Eepos-ohjelman, ja osaa käyttää sitä kotona, ovat myös vanhemmat ymmärtäneet Eepoksen käytön välttämättömyyden tämän päivän oppimisessa. Kaikki opettajat eivät käymieni keskusteluiden mukaan käytä Eeposta vielä opetusvälineenä omien oppilaidensa kanssa.

Opetushallitus kehottaa oppilaitoksia käyttämään enemmän teknologiaa opetuksessaan. Myös aiemmat tutkimustulokset ja useiden LSMO:n opettajien kokemukset tukevat ajatusta, että digilaitteiden käytöstä on erityistä hyötyä oppimisessa. LSMO:ssa on käytössä iPadit opettajille sekä ryhmäopetuksessa myös oppilaille. IPadeilla jo olevien ohjelmistojen lisäksi laitteille on varmasti saatavilla myös lisää ohjelmia, kun vain osataan pyytää tarpeellisia. Itse toivon, että Newzik-oppilaitoslisenssi hankitaan LSMO:oon ja sovelluksen käyttöä opetetaan opiston opettajille. Opetusta voisi vielä suunnitella yksityiskohtaisesti tarkemmin työnantajan tarjoamaa teknologiaa hyödyntämään. Opetusluokista löytyvät opettajalle tarkoitetun iPadin lisäksi tv-näyttö ja bluetooth-kaiutin. Teknologian käyttöönotto edellyttää kuitenkin suunnittelua ja tietotaitoa. Tällä hetkellä luokkien teknologiaa ei käytetä sen tarjoamalla mahdollisuuksilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisun Kasvatuksen ja koulutuksen digitalisaation linjaukset 2027 (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2023, 13) mukaan

oppijan oppimispolku on koko elämän pituinen. Yksilön osaaminen voi kehittyä hyvin korkealle tasolle. On siis tärkeää ymmärtää, että opetushenkilöstön on järjestelmällisesti kehitettävä omaa osaamistaan digitaalisten välineiden parissa. Opettajien on huomioitava omat oppimistarpeensa ja ajan mukana kulkemisen tarve. Ei riitä, että järjestelmä tuottaa koulutusta, vaan henkilöstön on myös otettava sitä vastaan. Vain näin taataan jatkuva kehittyminen ja oppiminen.

3.5.2 Digitalisaatio opetuksessa – puolesta ja vastaan

Tutustuin myös Katariina Virtasen toimintatutkimukseen 11–15-vuotiaiden oppilaiden tablet-laitteiden yhteistoiminnallisesta käytöstä musiikin hahmotusaineiden opetuksessa. Virtasen tutkimuksessa ilmeni tuloksia, jotka vahvistivat omaa ajatustani teknologian käytön hyödyistä opetuksessa. Oppilaat ovat olleet lähes poikkeuksetta erittäin motivoituneita oppimiseen, kun teknologiaa on käytetty musiikinopetuksessa (Virtanen 2022, 22). Kuitenkaan aivan kiistatta teknologia ei ole parantanut oppimistuloksia. Esimerkiksi vuoden 2015 PISA-tutkimuksessa oli todettu, että teknologian käyttö luokkatilanteessa voi haitata oppimista (Virtanen 2022, 28). Myös LSMO:n henkilöstössä on opettajia, jotka eivät ole halunneet ottaa mobiililaitteita ainakaan viikoittaiseen käyttöön opetuksessa. Eräs Luke-opettaja kertoi, että lapset ja nuoret ovat muutenkin niin paljon teknologian äärellä, että hän kokee musiikinopetuksen tärkeäksi mahdollisuudeksi olla ilman laitteita. Ennen oppituntia oppilaat istuvat usein käytävässä ruutu kädessään puhumatta toisilleen sanaakaan, joten opettajasta tuntuu väärältä ottaa myös luokassa heti iPadit käyttöön. Hän käyttää iPadeja opetuksessaan kyllä kuuntelu- ja kirjoitustehtävien tekemiseen, mutta kyseenalaistaa digitaalisten laitteiden käyttöä isommassa mittakaavassa.

Virtasen tutkimus avaa muiden tutkimusten näkökulmia, teknologian käyttöä opetuksessa 1980-luvun lopulta 2000-luvun alkuun ja aina pandemia-aikaan asti. Vaikka selkeää näyttöä teknologian hyödyntämisestä opetuksessa on ollut, se ei silti ole useinkaan johtanut teknologian käyttöön opetuksessa (Virtanen 2022, 22). Opettajilla ei ole ollut riittävästi osaamista, koulutusta laitteiden

käyttöön olisi tarvittu enemmän, laitteet olivat kalliita oppilaitosten ja kuntien hankittavaksi ja pedagogiikka olisi myös pitänyt uusia, jotta teknologiaa olisi voitu hyödyntää riittävästi (Virtanen 2022, 22.) Uskon oppilaitosten olevan saman ongelman äärellä myös nyt. Opetuksen muutosten jalkauttaminen käytäntöön vaatii koulutusta ja asennemuutoksia.

Virtasen tutkimus sijoittuu ajankohdallisesti merkittävään taitehetkeen, sillä Virtanen keräsi aineistoa jo ennen kuin Opetushallituksen Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2017 (Opetushallitus 2017) julkaistiin. Teknologian käyttö opetuksessa oli tuolloin jo tulossa hurjaa vauhtia ja COVID19-pandemia vauhditti asiaa. Ops:n perusteissa oppilaslähtöisyys, yhteistoiminnallisuus ja teknologian käyttö nostettiin aiempaa tärkeämmiksi ja Virtasen tutkimuksen kohderyhmissä edellä mainitut aiheet olivat jo käytössä. Hänen tutkimuksensa ulottui myös pandemia-ajan yli, joten tutkimustuloksissa näkyvät mobiiliteknologian arkipäiväistynyt käyttö ja teknologian antamat mahdollisuudet muun muassa MuHa-aineiden pedagogisessa kehittämisessä (Virtanen 2022, 17). Virtasen tutkimuksen mukaan teknologian käyttö oli edesauttanut oppilaiden oppimista, ryhmäytymistä ja sitä kautta sitoutumista opetukseen.

3.5.3 Luke-tunnit suosituiksi teknologian avulla?

Uskon, että myös LSMO:n Luke-opetus voisi olla oppilaille odotettu tunti. Näin tiedän pääkaupunkiseudulla asuvan tuttavaperheeni lasten kohdalla olevan: he odottavat eniten MuHa-tunteja, ja saksofonitunnit ovat pieni pakollinen lisä tähän, ystäväni sanoja lainatakseni. Osallistuin 2022 Hanne Närhinsalon pitämään koulutuspäivään Metropolian täydennyskoulutuksessa -Musiiikin Poluilla 2022 ja olin vaikuttunut Närhinsalon tavasta opettaa MuHa:a niin käytännönläheisellä ja kannustavalla tavalla. Kehittäessä LSMO:n ops:a, on pidettävä mielessä, miten Luke ja instrumenttiopetus voitaisiin kietoa aiempaa kiinteämmällä tavalla yhteen. Myös Katariina Virtanen toteaa tutkimuksessaan, että kokemuksensa perusteella MuHa-tunti voi aiempien sukupolvien kokemuksista poiketen olla nykyään oppilaille mieleinen ja odotettu oppitunti

(Virtanen 2022, 19). Oppimistilanne teknologiaa hyödyntäen sitouttaa oppilaat paremmin kyseiseen oppiaineeseen. Vertaisoppimisessa opiskelijat neuvovat ja auttavat toisiaan ja pystyvät käyttämään toistensa osaamista hyväkseen. Myös oman kokemuksen mukaan ryhmähenki paranee näin ja oppilaat odottavat jälleen seuraavaa oppituntia.

Katariina Virtanen toteaa tutkimuksessaan, että vaikka MuHa on pakollinen oppiaine, parhaimmillaan ryhmän yhteisöllisyys ja tunne ryhmään kuulumisesta edesauttavat oppimista. Ne kannustavat ja motivoivat luovaan musiikin tekemiseen (Virtanen 2022, 19). Tällainen oppiminen voi sitouttaa oppilaat yhteistoiminnallisuuteen ja vertaisoppimiseen. Tutussa luokkatilassa tutuin oppimisvälinein omassa ryhmässä oppilaat voivat helpommin osallistua aktiivisesti omiin opintoihinsa.

3.5.4 Oppijälähtöisyys

Oppiminen on kautta historian ollut opettajälähtöistä, ja nyt uuden ops:n myötä painopisteen muuttuminen aiempaa oppijälähtöisemmäksi on yksi meneillään olevan murrosvaiheen haasteita. Pedagogina olen käyttänyt joskus opetuksessani huumorilla höystettyä ajatusta ”Opettajan työ on saada itsensä työttömäksi”. Kun olen opettajana opettanut oppilaalleni kaiken oppimaan oppimisesta, selviää hän uusista oppimistehtävistä myös ilman opettajan ohjausta. Opetuskäytäntöjen siirtyminen osittain digitalisoiduiksi myös taiteen perusopetuksessa, on samalla opetettava oppilaalle enemmän oppimisen itsesäätelytaitoja. Peruskoulun käytäntöihin verrattuna taiteen perusopetuksessa on oltu aina itsesäätelytaitojen varassa, koska musiikkiopisto-opetuksessa yleensä oppilas tapaa musiikkiopiston opettajia keskimäärin 1–3 kertaa viikossa, huomattavasti pienemmän ajan kerrallaan kuin vaikka peruskoulun opettaja ja oppilas. Tästä syystä saatamme itsesäätelytaitojen opettamisessa olla hieman peruskoulujen opetusta edellä, mutta mielestäni opetuksessamme voisi silti painottaa enemmän oppimaan opettamista. Opettajajohtoisesti opettajan on tarjottava oppilaalle tukensa oppilaan omatoimista kotiharjoittelua kohtaan sekä opetettava oppilaalle riittäviä

perustaitoja itsenäistä tekemistä varten. Tärkeää on kuitenkin ohjata oppilasta myös arvioimaan omaa oppimisen kehittymistään. Tällaisen arviointihetken voisi oppilaan kanssa pitää instrumenttitunnilla esimerkiksi kerran kuukaudessa. Opetushallituksen julkaisun Itsesäätoinen oppiminen (Malmberg & Kontturi, 2023) mukaan etäopetus on kuitenkin vaatinut oppilailta aiempaa enemmän keskittymiskykyä, koska tehtävän ratkaisemisessa on opettajan apu etäopetuksessa saatavilla ainakin hitaammin ja kankeammin. Toki se onnistuu, mutta ryhmäopetuksessa esimerkiksi uuden rytmin opettelussa opettajan on hankalampaa saada kaikkien huomio yhtäaikaan käsillä olevaan tehtävään, mikäli oppilaalla on kotona keskittymistä haittaavia tekijöitä. Toisin sanoen etäopetuksessa oppilaan rooli aktiivisena oppijana korostuu, koska hänen on haasteiden ilmetessä kysyttävä apua opettajalta itse. Julkaisun Itsesäätoinen oppiminen kirjoittajat Malmberg ja Kontturi painottavat, että itsesäätoisen oppimisen haasteet tulevat esiin varsinkin silloin, kun oppilaalla on vaikeuksia tehtävässään ja hän on vähällä antaa periksi. Vaikka etäopiskelu olisi tasokasta ja opettajat digitaalisesti taitavia, eivät oppimistilanteissa nousevat ongelmat tule esiin yhtä herkästi kuin lähiopetuksessa ilmenevät ongelmat.

3.5.5 Oppilaiden ryhmäytymisen pohdintaa

Opetus muuttuu vähitellen, kun sitä tietoisesti muutetaan asia kerrallaan. Tavallisen instrumenttiopetuksen lisäksi tarvitaan kuuntelu- ja rytmiharjoitteluja ryhmissä, luokkatunteja, yhteismusiikkia, improvisointia, teknologian mukaan ottamista. Yhteistuntien yhteydessä soitetaan yhdessä improvisoiden, esiintymistä jännittävät saavat esiintymisharjoituksen luokkatunneilla, harjoitellaan yhdessä kappaleen käyntiin laskemista ja muita Taitotikkaiden sisältöjä. Ryhmätuntien yhteydessä iPadeilla pelaaminen saa oppilaat jälleen palaamaan seuraavalle ryhmätunnille. Opetuksen tarkka ja huolellinen, kerrallaan koko lukuvuoden kattava suunnittelu ja toteutus vievät aikaa, mutta se palkitsee, sillä oppilasjoukkoni tuntuu jo olevan keskenään tekemisissä käytävillä ja konserteissa, vaikka he tuntevat toisiaan vain opiston piireistä.

Tällainen ryhmäytyminen lämmittää mieltäni ja antaa uskoa siihen, että käytäntöjä on mahdollista muuttaa vähitellen.

Oppimisen kannalta oppilaiden ryhmäytymistä kannattaa vaalia. Koen onnistuneeni opettajana, jos oppilaat kertovat pitävänsä yhteyttä toisiinsa muullakin vapaa-ajalla kuin musiikkiopiston käytävillä vietetty vapaa-aika. Vietimme LSMO:ssa marraskuussa 2023 musiikkiopiston kolmatta perättäistä, vuotuista pajaviikkoa ja pajaviikko on nyt saanut maineen, jota opistossa on tavoiteltu. Pajaviikon idea on, että opettajat järjestävät tavallisen yksilöopetuksen sijaan ryhmä- ja luokkatunteja, yhteissoittoa, konsertteja ja esiintymisharjoituksia, pelipajoja. Tänä vuonna monet opettajat tarttuivat haasteeseen luoda pajoihin tehtäviä, joita Taitotikkaissa tavoitellaan. Rytmipajat, Garageband-ohjelman pajat, iPad-pelipajat ja monet muut digitaitoihin keskittyvät pajat täyttyivät hetkessä ilmoittautuneista. Moni oppilas osallistui toimintaan lähes jokaisena pajaviikon päivänä, ja oppilaat odottelivat seuraavia pajoja eväitä syöden ja toistensa kanssa aikaa viettäen. Opistolle suunniteltu musiikin kuunteluklubi oli varattu koko viikon ja oli mahtavaa nähdä oppilaiden ilo saadessaan jutella samanhenkisten kavereiden kanssa. Monelle pajaviikon huipennus oli retki Turun konserttitalolle kuuntelemaan illan konsertin kenraaliharjoitusta. Saimme otettua yhden askeleen myös konserttikasvatuksen saralla. Liitän tähän vielä 4 vuotta vanhan muiston Facebook-sivultani. Muisto kertoo, että oppilaiden ryhmäytyminen ja opetuksen kehittäminen on minulle opettajana merkityksellinen asia.

”Tietosuoja-asetus unissani, tätä ei löydy unikirjasta. Näin unta, että olin keksinyt sovelluksen/palvelun/jonkun paikan taikka älypelin, joka oli oppilailteni ja heidän vanhemmilleen suunnattu oppimista edistävä ja opittuja asioita muille jakamaan tarkoitettu palvelu. Siellä sai näyttää ja tallentaa oppimiaan asioita, niinkuin whatsapp-ryhmä tms, mutta jotenkin se oli tosi interaktiivinen, siellä oli tosi positiivinen henki ja kannustettiin toisia oppimaan uutta ja keuhuttiin toisia opituista asioista. Toki oikeassa elämässä viime perjantain onnistunut oppilaskonsertti antoi aihetta näille teemoille, siellä pisteltiin kädet yhteen kappaleita muutaman soittotunnin jälkeen, pop-biisejä aika tempolla niinikään

muutaman soittiksen jälkeen, unohtamatta viimeisen treeniviikon hurjia harjoittelumääriä ja sitä, että sain tietää joissakin perheissä lauantaiaamun alkaneen edellisiltana konsertissa kuultujen biisien tapailulla. Jäin näköjään pohtimaan, miten tänä älylaitteiden aikana voisi laajentaa oppimista ja opitun jakamista toisille, jotta voisi antaa inspistä oppilailta toisille ja näin saada harjoitteluintoa muualtakin, kuin että ope ja vanhemmat tiitii, ootko harjoitellut... Että jos soittis on tiistaina, niin myös torstaina tai viikonloppuna tai minä päivänä vaan voisi sovelluksen kautta olla yhteydessä soittokavereihin ja sitä kautta saada potkua treeniin, vahingossa voi syntyä vaikka uusia ystävyssuhteita. Mutta tietosuojaan tyssäsi unessakin nämä hienot ajatukseni. Harmi! En silti luovuta, vaan jatkan asian miettimistä. Se tuli kyllä ihan puskiasta unessa, että osasin kehittää sovelluksen. Se ei tapahdu oikeessa elämässä, mä kehitän tuota pianonsoittoa vaan... Sovelluksen kehittäjät saapi ilmoittautua, ideoidaan yhdessä lisää.”

Anna Toukola, 25.11.2019. Facebook-päivitys.

Oma kokemukseni on, että uuden ops:n idealistisia tavoitteita ei ole pienessä opistossa välttämättä mahdollista alkaa toteuttaa heti uuden tutkimustiedon ilmaantuessa. Muutaman innokkaan uudistajan sana ei pelkästään paina, ja työyhteisön pitää löytää yhteinen sävel muutoksia ja uusia suunnitelmia laadittaessa. On myös mietittävä keinoja muuttaa opetustapoja. Ensin henkilöstön pitää sisäistää, että yhteiskunta ja sen jäsenet, ”oppilasmateriaali”, ovat muuttuneet. On edellytys, että opettajat huomaavat muutostarpeen ja sen jälkeen aletaan opetusta vähitellen muuttaa uuden ops:n kaltaiseksi, asia kerrallaan. Jos suurta osaa oppilaista ei kiinnosta opiskella J.S. Bachin mestariteoksia tai M. Clementin Pianosonatiineja, ei kannata jäädä kaipaamaan menetettyjä barokki- tai wieniläisklassista musiikkia opiskelevia oppilaita, vaan kannattaa muuttaa suuntaa tarpeen mukaan. Oppijalähtöinen musisointi, improvisointi, yhdessä tekeminen ja soittaminen sekä mobiiliteknologian käyttö kaikessa tekemisessä vaikuttavat olevan pysyvä osa tulevaisuutta.

4 Tuotokset

Tuotoksena tässä opinnäytetyössä on instrumenttiopettajan työvälineitä. Portfolio on syntynyt tarpeesta vastata uudistetun opetussuunnitelman tavoitteisiin. Instrumenttiopettajana koin, että LSMO:ssa ei uutta ops:aa ollut tarpeeksi avattu käytännön tasolle. Selkeitä uusia toimintatapoja, miten jalkauttaa ops:n eri osa-alueita käytännön työhön, ei ollut suunniteltu. Osaan näistä opetussuunnitelman kokonaisuuksista löytyy mielestäni hyvää materiaalia, ja koska pyörää ei ole tarkoitus keksiä uudestaan, ei ole mitenkään tarpeellista tehdä jo-olemassa olevia hyviä materiaaleja uudestaan. LSMO:n ops (Loimaan seudun musiikkiopisto 2022, 6–9) jaetaan neljään eri osa-alueeseen: 1) Perusvehnä, jonka alla ovat a) Oppimaan oppiminen ja harjoittelu, b) Säveltäminen ja improvisaatio sekä c) Ilmaisun ja hahmottaminen, 2) Keikka, konsertti ja kuuntelu, 3) Yhdessä ja 4) Keke eli kestävä kehitys. Keskityin kehittämistyöni tuotoksissa niihin osiin, jotka nousivat opettajien haastatteluissa esiin tai jotka olivat itselleni tärkeimpiä.

4.1 Sovitukset neljälle pianolle

Oman näkökulmani opettajan työvälineisiin tuo oma instrumenttini piano, jolle en löytänyt pelkästään pianistien pienryhmissä soitettavaa sellaista materiaalia, jonka stemmoissa olisi sekä helppoja että vähän pidemmälle ehtineiden osuuksia. Varsinkin pienessä maaseutukaupungin musiikkiopistossa korostuu tarve löytää materiaalia eri tasoille soittajille. Välimatkojen ollessa pitkiä, pitää soittotunnit ajoittaa niin, että samalla käynnillä onnistuisi useampi musiikkitunti: ryhmätunti, teoria, yksityistunti. Kauempaa tulevat perheet eivät voi kuljettaa lapsia tunneille kaupunkiin jokaisena päivänä viikossa ja julkista liikennettä on vain vähän käytettävissä. Lisäksi hyvän kaverin kanssa soittaminen on tärkeä osa harrastusta, ja oppilaat ovat usein eri tasoilla. Näistä syistä on samoihin kokoonpanoihin hyvä saada eritasoisia soittajia. Edellä mainituista syistä halusin laatia kaksi neljän soittajan sovitusta tutuista kappaleista sellaisin stemmoin, että niitä on helppo muokata, mutta joissa on jo valmiiksi helppoja ja

vähän vaikeampia osuuksia eritasoisille soittajille. Portfolioon on sisällytetty sovitus, jotka alun perin laadin, vaikka sittemmin huomasi ne omille oppilasryhmilleni epäsopiviksi. Ne voivat silti olla toisille hyviä, ja siksi jätin ne portfolioon sellaisenaan.

4.2 Improvisointikuvat

Improvisoinnin osalta näkemyksiä nousi pianonsoiton opettaja Vainiotalon mukaan kahdenlaisia: materiaalia on, mutta käytetäänkö niitä ja onko siihen riittävästi omaa osaamista. Vainiotalon mukaan varsinkin pianolle on käyttökelpoista improvisointimateriaalia mm. Vivo -oppikirjasarjan alkeisvihossa. Täydennyskoulutusta olisi kyllä hänen mukaansa tarpeen saada. Uusia työkaluja tarvitaan, sillä improvisaatiossa opettaja tarvitsee paljon erilaisia improvisaatiopohjia ja -tehtäviä.

Olen valmistunut musiikkipedagogin ammattiin 2001 ja omaan koulutukseeni ei sisällynyt improvisointia, saati sen pedagogiikkaa. Tämän osa-alueen suhteen opettajat ovat oman osaamisensa ja heittäytymistaitonsa varassa sekä omaehtoisesta tai työnantajan tarjoaman täydennyskoulutuksen varassa. LSMO:ssa on käytössä Karla Suvannon ”Improkortit”, joissa improvisointia harjoitellaan sanallisten mielikuvien kautta. Erilaisia kuvaavia sanoja käytetään tuomaan erilaisia tunnelmia, lisäksi kullekin sanaryhmälle on oma värinsä. Värien kautta myös näissä korteissa käytetään visuaalisuutta improvisoinnin välineenä. Silti opettaja tarvitsee jonkin pohjan improvisoinnin alustaksi. Pianonsoiton opettajille on järjestetty improvisointipäiviä ja -pajoja, joista kollegani ovat tuoneet mukanaan koko työyhteisölle sointukiertomateriaalia käytettäväksi.

Tähän työhön sisällytin kahdenlaisia kuvia improvisoinnin pohjaksi. Koska olen toiminut myös varhaisiän musiikkikasvatuksen kentällä kymmenisen vuotta omasta opettajan urastani, työstän opettajuuttani jonkun verran nuorimpien oppilaiden kautta. Sanonta ”yksi kuva vastaa tuhatta sanaa” kertoo paljon improvisointikuvien takaa. Kuva saa ajatuksen ja mielikuvituksen lentämään ja

tuottamaan myös musiikkia, kun toimimme tutun instrumentin äärellä. Nuorempien oppilaiden korteissa on selkeitä, naivistisesti piirrettyjä asioita, esineitä tai eläimiä. On helppo ajatella, että esim. hiiri tai elefantti kävelevät eri tavalla ja kuvan avulla opettajan on helppo ohjata oppilasta etsimään tietynlaisia äänensävyjä tai -voimakkuuksia. Esineitä, asioita ja eläimiä kuvaavat kortit olen piirtänyt itse.

Vähän vanhempana, noin 11–12-vuotiaasta alkaen, eläimiä ja esineitä kuvaavat kuvat eivät välttämättä enää toimi luovan improvisoinnin lähteenä. Tällöin voidaan ottaa käyttöön öljyväreillä maalatut maisemakortit. Tunnelmallisilla väreillä ja maisemakuvilla löydetään tunnelmallisia musiikin sävyjä. Metsänvihreä luonto, syvänsininen meri ja purppuranvärinen taivas tuovat mielikuvia erilaisista musiikin sävyistä ja opettajan tehtävä on viedä oppilaalle syntyviä ideoita eteenpäin, mieluummin ”enemmän soittoa – vähemmän puhetta” -tyyppisellä pedagogiikalla. Maisemakortit on maalannut 16-vuotias Eevi Valtanen.

4.3 Opasvihkonen opettajalle – Taitotikkaat

Opettajan ohjevihkonen syntyi käytännön tarpeesta, kun osa kollegoista pyysi toisiltaan apua LSMO:n ops:n uusien Taitotikkaiden käyttöön ja täyttöön. Opistossa toimittiin tuolloin ilman esihenkilöä, mikä toi tietysti lisähaastetta koko opetussuunnitelman käyttöönottoon ja varsinkin sähköisten alustojen kanssa toimimiseen. Taitotikkaat oli kuitenkin tärkeää saada käyttöön heti niiden valmistuttua, ja kirjoitin ohjeen kohta kohdalta toimittavaksi erään kollegan pyynnöstä.

Uudet Taitotikkaat (Eepos-oppilasjärjestelmässä nimikkeellä ”Tavoitetaulut”) otettiin käyttöön lukuvuoden 2022–2023 aikana. LSMO:n Taitotikkaat kirjoitettiin ops-uudistuksen aikana ensin rehtori Väänttisen johdolla lukuvuoden 2021–2022 aikana. Seuraavan lukuvuoden aikana Taitotikkaita hieman supistettiin pienessä työryhmässä käytännönläheisemmiksi, koska tikkaat tuntuivat opettajista liian työläiltä täyttää ja liian yksityiskohtaisilta myös käytäväksi oppilaiden kanssa

yhdessä läpi. Edelleen syksyllä 2023, Taitotikkaat tuntuvat täysiltä ja ne hakevat muotoaan varmasti vielä pitkään, mutta nyt on tärkeintä käyttää niitä, jotta niiden sisältämät epäkohdat huomataan. Nykyisten, lukuvuonna 2023–2024 käytössä olevien Taitotikkaiden perusteella kirjoitin oppaan Opasvihkonen opettajalle – Taitotikkaat, LSMO. On tärkeää pitää opetushenkilöstön keskuudessa teknologista tasa-arvoa yllä niin, että kaikilla on mahdollisuus käyttää Taitotikkaita, vaikka niiden käyttö aluksi voi tuntuakin monimutkaiselta. Oppaan kohta kohdalta etenevien ohjeiden mukaan toimien tikkaiden pitäisi alkaa tuntua helpommilta.

Henkilöstössä tekemiäni haastattelujen ja oman kokemukseni perusteella uskallan väittää, että Taitotikkaiden käyttö oppilaiden kanssa on lisännyt heidän tietämystään musiikkiopiston opetuksen etenemisestä ja sisällöistä, ja on kasvattanut heidän itsearviointitaitojaan. Anna Vainiotalo kertoo käyttäneensä taitotikkaita myös oppilaiden kanssa tunneilla, seuraten osa-alueista taitoja, jotka on jo tavoitettu ja he ovat yhdessä suunnitelleet, mitä seuraavaksi kannattaisi opiskella. Taitotikkaat kehittävät myös oppilaiden itsearviointia. Myös se löytyy tavoitteena uudesta ops:sta. Edellä mainituista syistä pidän tärkeänä, että jokainen opettaja opettelee Taitotikkaiden luomisen ja niiden käytön, sillä on jokaisen oppilaan oikeus nähdä omat suorituksensa ja osaamisensa sanallistettuna Eepoksessa. Tällä hetkellä oppilaat ovat vielä eriarvoisessa asemassa sen suhteen, käyttävätkö heidän opettajansa Taitotikkaita monipuolisesti vai ei.

5 Lopuksi

Opinnäytetyöni kehityskaari oli todella vaihteleva. Aloitin opinnäytetyön tarkemman suunnittelun elokuussa 2022. Alun perin aiheenani oli tutkia pianooppilaiden yhteissoittomateriaaleja, ja sitä, miten olemassa olevat materiaalit sopivat omien oppilaideni opiskeluun. Halusin luoda uusia sovituksia omien oppilaideni tarpeita täyttäväksi. Syyskuun 2022 aikana kuitenkin vaihdoin hieman kehittämistehtäväni suuntaa, kun musiikkiopiston silloinen rehtori kannusti minua ottamaan uudistetun opetussuunnitelman käyttöönotossa havaitsemani epäkohdat rohkeasti käsittelyyn. Tunsin poltetta päästä käsiksi käytännön ”mitä tehdä” -ongelmien pariin. Uusi opetussuunnitelma oli hieno, mutta miten asiat muutetaan käytännössä? Miten löytää omasta opettajuudesta ne kohdat, jotka kaipaavat muutoksia? Miten keskustella asiasta kollegoiden kanssa ja miten ottaa vastaan myös mahdollinen vastustus?

Opinnäytetyön alettua löytää uomaansa, työtäni tukemassa ollut LSMO:n rehtori Vääntinen jäi kuitenkin lokakuussa 2022 virkavapaalle. Minulla oli paljon ideoita, mutta silti kehittämistyötäni tukeneen esihenkilön muualle lähteminen tuntui hankalalta takaiskulta. Aiheeni oli melko laaja ja esihenkilön tuki olisi ollut kaivattua rajaamista asiassa, joka sekä hänelle että itselleni oli tärkeä.

Pidin tässä vaiheessa hieman taukoa, keskityin opintojen muihin osa-alueisiin ja yritin vähitellen muuttaa omaa opetustani uuden ops:n mukaiseksi.

Vuodenvaihteen 2023 jälkeen pääsin oikeastaan uudestaan kunnolla vauhtiin, kun aloin laatia kehittämistyöhön sisältyviä portfolion osia. LSMO:n henkilöstö oli lokakuusta 2022 alkaen ilman esihenkilöä, joka olisi tehnyt rehtorin tehtäviä musiikkiopistossa. Näin ollen sekä käytännön johtaminen että moni muu tehtävä työarjessa jäi joko kokonaan tekemättä tai opettajien harteille. Kokosimme opettajien keskuudesta muutaman opettajan työryhmän, joka teki arjen sujuvoittamiseksi osan rehtorille kuuluvista tehtävistä. Päädyin tuohon työryhmään mm. siksi, että olin käyttänyt Taitotikkaita jo paljon, ja niiden käyttö oli yksi kuluvan lukuvuoden tärkeimmistä tehtävistä. Työryhmässä toimiminen vei kuitenkin paljon aikaa ja hidasti opinnäytetyöni etenemistä. Jälkikäteen

ajateltuna oli kuitenkin myös kehittämishankkeeni etu, että tarkastelin uutta ops:a kevätlukukauden ajan vähän etäämmältä. Opetustyössä asioita kehittämistyön näkökulmasta tarkastellessa huomasin, että jos työvälineet eivät ole koko ajan saatavilla, jää jokin osa-alue opetuksessa helposti vähiin. Käytännössä soittotunti esimerkiksi vilkkaan ja väsyneen oppilaan kanssa ei vain ole sellainen, jossa voi välttämättä sujauttaa mukaan uusia, keskittymistä vaativia tehtäviä. Joskus kannattaa hypätä lennosta improvisointiin, mikäli oppilaalta oli unohtuneet nuotit kotiin tai hän ei ollut jaksanut harjoitella läksyjään. Silti koin, että uuden ops:n vaatimat uudet tavat tarvitsevat selkeyttä opetusvälineisiin tai -materiaaleihin. Huomioni oli opinnäytetyöni suhteen pitkään uusien tuotosten valmistamisessa, mutta haastattelujen ja omien kokemusteni myötä huomasin, että tärkeämpää oli pureutua opetuksen senhetkisiin ongelmakohtiin ja yrittää keksiä niihin parannusehdotuksia.

Käytännön kokeilujaksojeni jälkeen minun oli tarkoitus kesällä 2023 kirjoittaa raportti tehdystä työstä, mutta elämällä oli taas toisenlainen suunnitelma varalleni. Tyttärelläni diagnosoitiin pahanlaatuinen aggressiivinen syöpäkasvain. Hoidot aloitettiin heti diagnoosin tultua ja koko kesä tuntuu jälkeensä ajateltuna yhdeltä ajatussumulta. Muistan sieltä täältä yksittäisiä asioita, muuten hoitoarkea kuljettiin päivästä toiseen huolten ympäröimänä. Välillä yritin tehdä opinnäytetyötä, jotta saisin muutakin ajateltavaa. Sitä yrittäessäni huomasin kuitenkin, miten pieniltä asioilta opetussuunnitelman haasteet tuntuivat. Koko oma työ ja uudistettu opetussuunnitelma tuntuivat lähes merkityksettömiltä, kun oma lapsi oli keskellä rankkoja syöpähoitoja. Annoin sovinnolla periksi ja keskityin koko kesän ajan vain tyttäreeni, itseeni ja muun perheen jaksamisen tukemiseen.

Vasta nyt syksyllä 2023, alkoivat muutkin asiat tuntua uudestaan tärkeiltä. Tyttären syöpähoidot jatkuvat edelleen, mutta niissä ollaan jo voiton puolella. Paljon asioita on kesken ja ne vievät vielä leijonanosan aivokapasiteetistani, mutta olen kiitollinen, että aloin löytää jälleen työn ilon. Toki kesällä oli työstä taukoa, siksiäkään eivät opetukseen liittyvät asiat päässeet kunnolla mielessäni käsittelyyn.

Uuden lukuvuoden alettua elokuussa alkoivat ops:n asiat olla uudelleen mielenkiintoisia ja koen, että ajatustyöni on näin ollut paljon tuottavampaa. Ymmärrän nyt, että asioiden piti mennä juuri näin ja joskus pitää mennä vähän kauemmas, jotta voi nähdä lähemmäs.

Lähteet

European Music School Union: 3rd European Music School Symposium on 6-7 October 2023. Cologne, Saksa: European Music School Union. Viitattu 23.10.2023. <http://www.musicschoolunion.eu/uncategorised/3rd-european-music-school-symposium-music-schools-and-their-ecosystems-building-sustainable-futures/>

Hartikainen, S. (toim.). 2018. Säveltäen ja soittaen: Säveltämisen pedagogiikkaa musiikkioppilaitoksiin. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.10.2023. <http://sapettajat.metropolia.fi/julkaisut>

Korhonen, T. 2022. Newzik muuttaa idean diginuotista. Viitattu 18.11.2023. <https://www.oomc.fi/?s=Newzik+muuttaa+idean+diginuotista>

Kälviä, J. 2018. Mupe-integrointi – Musiikin perusteet soittotunnilla. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos. Viitattu 22.11.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/58106/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201805252777.pdf>

Loimaan seudun musiikkiopisto. 2022. Opetussuunnitelma. Musiikki. Laaja oppimäärä. Loimaa: Loimaan Seudun Musiikkiopisto.

Louhos, M. 2019. Pianon avain aapinen. 14. painos. Nuotit. Helsinki: Grano Oy.

Malmberg, J. & Kontturi, H. 2023. Itsesäätöinen oppiminen. Opetushallitus. Viitattu 19.11.2023. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/itsesaatoinen-oppiminen>

Sävellyspedagogiikan aineistopankki Opus1. Työryhmä Ahvenjärvi, S., Airola, M., Alastalo, M., Leinonen, M., Klami, M. & Lappalainen, T. Viitattu 22.10.2023. <https://www.opus1.fi/>

Opetushallitus. 2002. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. Viitattu 14.10.2023. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Opetushallitus. 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Viitattu 01.09.2023.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2023. Kasvatuksen ja koulutuksen digitaaliset linjaukset 2027. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2023:17. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 18.11.2023.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164853/OKM_2023_17.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Suomalaisista jo neljännes vanhuksia vuonna 2030. YLE Uutisten Artikkelarkisto. 2004, päivitetty 2008. YLE 24, STT. Viitattu 23.10.2023.

<https://yle.fi/a/3-5162370>

Syntyvyys ei ole Suomessa ikärakenteen kannalta riittävällä tasolla. Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste. 2021. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 25.11.2023. https://www2.stat.fi/til/vaenn/2021/vaenn_2021_2021-09-30_tie_001_fi.html

Virtanen, K. 2022. ”Tää on ollut ihan paras mupe-vuosi mitä mulla on koskaan ollut. Hauskoin.” Toimintatutkimus 11–15-vuotiaiden oppilaiden tablet-laitteiden yhteistoiminnallisesta käytöstä musiikin hahmotusaineiden opetuksessa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Viitattu 14.10.2023.

https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/83168/978-951-39-9200-2_vaitos30092022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Uudet ammattilaiset vievät musiikkia sinne, missä sitä on vähän – tärkeintä on se, mitä porukassa tapahtuu. 2018. YLE. Viitattu 23.10.2023. <https://yle.fi/a/3-10154974>